

*Jaarverslag 2020*

**Blended leren:  
de toekomst van  
onderwijs?**



# Inhoud

**3**     *Inleiding*

**4**     *Leerkrachten en schoolleiders in de frontlinie*

**8**     *Verhalen*

8        **Leerkrachten** | Veerkracht en nieuwe kansen zoeken voor leerkrachten in moeilijke tijden

12       **Schoolleiders** | Schoolleiders ondersteunen tijdens de pandemie: 3 inzichten

16       **Internationale dialoog** voor gelijke onderwijskansen: óók tijdens COVID-19

**20**    *Overzicht van ons netwerk*

**24**    *Onze expertise wereldwijd gedeeld in 2020*

**26**    *Financieel verslag*

**33**    *Bestuursorganen van VVOB in 2020*

**35**    *Colofon*

# Inleiding

2020 gaat de geschiedenisboeken in als een uitzonderlijk jaar. De wereld werd geconfronteerd met een pandemie. Landen gingen op slot, maatschappijen werden volledig ontregeld. Onderwijs ontspromg die dans niet.

COVID-19 is nog niet voorbij. Heel wat landen maken in de eerste helft van 2021 een tweede of zelfs derde golf van besmettingen door. Scholen blijven gesloten, of gaan opnieuw (gedeeltelijk) toe. De teller staat op meer dan 1,5 miljard leerlingen en studenten die wereldwijd getroffen zijn door sluitingen. Voor velen onder hen – vooral voor kinderen en jongeren met een kwetsbare socio-economische achtergrond – betekent dat meteen een ‘tijdelijke’ stopzetting van hun onderwijs, want voor afstandsonderwijs zijn middelen nodig waar niet iedereen over beschikt. En studies tonen herhaaldelijk aan dat tijdelijk afhaken kan resultaten in definitief voortijdig schoolverlaten.

We zijn het erover eens dat leren niet enkel plaatsvindt binnen de schoolmuren, maar de klas en de school blijven dé belangrijkste motor voor het leerproces. De gesloten schooldeuren hebben een ontegensprekelijk negatief effect op de ontwikkeling van kinderen en jongeren. Op cognitief vlak, maar ook op socio-emotioneel vlak: de school is vaak een veilige haven voor kinderen en jongeren die opgroeien in een kwetsbare thuisomgeving.

Het is geen optie om scholen volledig open te houden in een onveilige gezondheidssituatie. De meeste gezondheidssystemen kunnen de rampzalige gevolgen daarvan niet aan. Maar het is evenmin een optie om helemaal niets te doen voor onderwijs. We kunnen het ons niet veroorloven om kinderen en jongeren in de steek te laten. Dit vraagstuk vraagt om flexibele oplossingen.

De afgelopen decennia is het geloof in digitalisering als de toekomst voor onderwijs sterk gegroeid. Er werden al veel initiatieven hierrond opgezet, en die hebben hun positief effect bewezen tijdens deze crisis. Maar naast de grote “winst” die onderwijs via digitalisering kan maken, zijn de beperkingen ook pijnlijk duidelijk geworden: in veel landen hebben leerlingen slechts beperkte toegang tot digitale oplossingen; in andere landen groeit de kloof tussen arm en rijk nog verder.

De oplossingen voor deze crisis – in een digitale of andere vorm – moeten iedereen omhelzen. **We hebben oplossingen op maat nodig die passen in specifieke contexten. VVOB gelooft sterk in de rol van leerkrachten en schoolleiders als de ideale partner om dit te realiseren.**

Leerkrachten en schoolleiders kennen de situatie van leerlingen, hun context en noden het best. Iedereen herinnert zich wel een onderwijzer die hen heeft geïnspireerd en op weg hielp. De afgelopen maanden hebben zij opnieuw hun cruciale rol aangetoond in het leerproces. En dat vaak in bijzonder moeilijke omstandigheden.

We kunnen en mogen echter niet verwachten dat leerkrachten en schoolleiders de onderwijsgevolgen van deze pandemie op hun eentje opvangen. Als we deze en toekomstige (onderwijs)-crisissen effectief willen managen, moeten we inzetten op de professionele ontwikkeling en ondersteuning van leerkrachten en schoolleiders. Zowel in de initiële lerarenopleidingen als bij de navorming van leerkrachten en schoolleiders moeten we aandacht besteden aan hoe we aan de noden van leerlingen – zowel op cognitief als socio-emotioneel vlak – in een crisis kunnen tegemoetkomen.

Laten we geen tijd verliezen en prioriteit geven aan navorming en ondersteuning van leerkrachten en schoolleiders. Via gerichte oplossingen en veilige procedures kunnen we voor hen in een blended modaliteit aan de slag gaan. In dit jaarverslag leest u hoe VVOB dit aanpakt.

Wij wensen u veel leesplezier.

**Stefaan Van Mulders**  
Voorzitter Raad van Bestuur

**Sven Rooms**  
Algemeen Directeur

# Leerkrachten en schoolleiders in de frontlinie

*Op het hoogtepunt van de wereldwijde lockdowns die werden opgelegd om de verspreiding van COVID-19 tegen te houden, konden 1.6 miljard kinderen niet naar school gaan. Een duizelingwekkend getal, maar als ze allemaal terug naar school kunnen terwijl de samenleving zich begint aan te passen aan het nieuwe normaal, zullen leerkrachten en schoolleiders hen helpen om hun leerachterstand in te halen. Zo kunnen de gevolgen op lange termijn beperkt blijven.*

## **Wat een jaar!**

Helaas zullen niet alle kinderen terug naar school gaan. Nog voor we van deze crisis hadden gehoord, gingen 250 miljoen kinderen al niet naar school. Nu zijn er nog veel meer die waarschijnlijk niet zullen terugkeren. Misschien vinden de ouders het niet veilig om hun kinderen terug naar school te sturen, of is de schoolrekening te duur vanwege de aanhoudende economische crisis, of moeten de kinderen werken om het inkomensverlies van hun gezin tijdens de crisis op te vangen.

En te veel kinderen die wel terugkeren, leren misschien niets bij op school. De pandemie heeft een impact gehad op het onderwijs van 90 procent van alle leerlingen ter wereld. Dit heeft de leer crisis, die al vóór de pandemie miljoenen kinderen trof, nog erger gemaakt. In lage-inkomenslanden ervaart maar liefst 90 procent van de kinderen "onderwijsarmoede": ze leren niet hoe ze een basistekst moeten lezen voor ze tien jaar oud zijn. Dat percentage dreigt nog toe te nemen door toedoen van de coronacrisis, tenzij we drastische maatregelen treffen.

De pandemie heeft niet op iedereen dezelfde impact gehad. De wereldwijde onderwijs crisis die eruit voortkomt, heeft een onevenredig effect gehad op kwetsbare en minder bevoorrechte leerlingen. COVID-19 heeft de reeds bestaande structurele ongelijkheid in onderwijssystemen niet veroorzaakt, maar heeft ze wel nog groter gemaakt.

We schetsen een ontmoedigend beeld. Maar midden in die chaos zijn er nog steeds sprankeltjes hoop. Als we leerkrachten en schoolleiders centraal stellen in de reacties op COVID-19, dan kunnen ze een cruciale rol spelen in de oplossing van deze crisis. Wanneer kinderen het kwaliteitsvol onderwijs genieten waar ze recht op hebben, groeien ze op tot de burgers die de samenleving nodig heeft om meer veerkrachtige systemen te bouwen voor de toekomst. Tijdens deze crisis zijn we geïnspireerd door tal van indrukwekkende voorbeelden van vindingrijkheid en veerkracht waarmee onze personeelsleden, onze partners, leerkrachten en schoolleiders voor de dag zijn gekomen om onze kinderen te blijven onderwijzen. Wereldwijd hebben velen de handen ineengeslagen om iets te veranderen en onderwijs bovenaan de herstelagenda te plaatsen.

## **Gezondheid en veiligheid eerst**

Vanaf het begin van de coronapandemie heeft VVOB heel strikte maatregelen genomen om de gezondheid en veiligheid van de personeelsleden en partners te garanderen, overeenkomstig de richtlijnen van overheden en de Wereldgezondheidsorganisatie. Telewerk werd al snel de nieuwe routine voor vele teams. Geplande activiteiten rond capaciteitsontwikkeling werden gereorganiseerd om op afstand plaats te vinden. We hebben extra stappen gezet om de kwaliteit en continuïteit van onze activiteiten te behouden in deze uitzonderlijke omstandigheden, met bijzondere aandacht voor het welzijn, de gezondheid en de veiligheid van alle betrokkenen.

## Capaciteitsontwikkeling op afstand

Nadat we bekomen waren van de eerste schok van de pandemie, was de logische eerste stap voor VVOB het herstellen van de communicatie met, en de capaciteitsontwikkeling van, onze partners: ministeries van Onderwijs, instellingen voor lerarenopleidingen, organisaties die voortgezette professionele ontwikkeling bieden aan leerkrachten en schoolleiders, en gedecentraliseerde onderwijsstructuren.

Vóór de pandemie onderhielden we de relatie met onze gewaardeerde partners vooral in persoon en waren we sterk afhankelijk van de mogelijkheid om samen te komen en trajecten op te bouwen. Opleidingen, coaching, intercollegiaal leren,... Al die methodes om met onze partners samen te werken, moesten herdacht en aangepast worden om de kwaliteit en continuïteit van onze ondersteuning te behouden op een veilige afstand. Dat heeft geleid tot enkele innovatieve en creatieve voorbeelden waar beschikbare technologieën werden ingezet om de continuïteit van de communicatie met partners en de uitvoering van activiteiten rond capaciteitsontwikkeling te garanderen.

In Cambodja hebben we bijvoorbeeld een handleiding samengesteld over het organiseren van online en telefonische coachingsessies. De handleiding ondersteunt met name coaches zodat ze in een periode van *social distancing* hun individuele coachingsessies kunnen voortzetten met de schoolleiders en het onderwijspersoneel van scholen die een transformatie ondergaan naar genderresponsieve scholen. We hebben een actiehandleiding ontwikkeld voor die transformatie. Als scholen obstakels ondervonden bij het uitvoeren van de theorie in de actiehandleiding, werden die besproken tijdens individuele coachingsessies. Die sessies werden online en telefonisch georganiseerd door de coaches van VVOB, de lerarenopleidingen en maatschappelijke partnerorganisaties.

Een ander voorbeeld komt uit Zambia, waar het coachen van betrokken medewerkers van het ministerie van onderwijs niet langer een fysiek evenement was, maar verplaatst werd naar de populaire berichtenapp WhatsApp. Deze 'mastertrainers' krijgen de belangrijke opdracht om op hun beurt kleuterleerkrachten te trainen. VVOB heeft die mastertrainers opgesplitst in geografische groepen en vervolgens wekelijks een video gedeeld in die WhatsApp-groepen over een specifiek onderwerp in verband met kleuteronderwijs. Mastertrainers praten en discussiëren met elkaar in de groep over de gedeelde video. Aan het einde van de week werd dit opgevolgd door teleconferentiegesprekken die het VVOB-personeel organiseerde met mobiele telefoons, voor meer diepgaande gesprekken over de inhoud van de video. Met deze nieuwe afstandsmethode ter ondersteuning van mastertrainers combineren we coaching en intercollegiaal leren.

## Specifieke reacties op COVID-19

VVOB heeft niet alleen de bestaande projecten aangepast en gewijzigd als reactie op de crisis, maar ook nieuwe projecten ontwikkeld. Dankzij de reactiesnelheid en extra investeringen van twee gewaardeerde partners van VVOB – de Mastercard Foundation en de LEGO Foundation – konden we snel reageren op de nieuwe noden in Rwanda, Vietnam, Zambia en Zuid-Afrika. Veerkracht en spelonderwijs leren staan centraal in die specifieke projecten als reactie op COVID-19. In Rwanda zijn trajecten voor professionele ontwikkeling nu online beschikbaar en aangepast, zodat ze nu ook modules bevatten over hygiëne op school, afstandsonderwijs en andere onderwerpen. We garanderen dat leerkrachten en schoolleiders over de competenties en vaardigheden beschikken om toekomstige (onderwijs)crisisen het hoofd te bieden.

*Tijdens deze crisis moeten we onze steun aan de onderwijssector opvoeren om de leerachterstand te beperken, met name bij de meest kwetsbare groepen. We moeten dit ook beschouwen als een opportuniteit – een kans om te investeren in de toekomst die ongetwijfeld gekenmerkt zal worden door meer digitalisering, gemak, technologische vooruitgang en, als we de juiste handelingen en investeringen uitvoeren, inclusie voor iedereen. Onderwijspersoneel de mogelijkheid bieden om online les te geven, kan leiden tot een meer eerlijke en rechtvaardige wereld.”*

**Rica Rwigamba, nationaal directeur Rwanda van de Mastercard Foundation**



In Vietnam, Zambia en Zuid-Afrika zorgen we dat de leerachterstand beperkt wordt door middel van spelenderwijs leren, en dat het fysieke en socio-emotionele welzijn van jonge leerlingen op de eerste plaats komt. In Zuid-Afrika hebben we online opleidingen ontwikkeld voor leerkrachten en schoolleiders zodat ze nieuwe professionele leergemeenschappen kunnen oprichten of bestaande gemeenschappen benutten voor de aanpak van uitdagingen die groter zijn geworden door COVID-19. Ze ontdekken er ook hoe spelenderwijs leren behulpzaam kan zijn om te reageren op problemen rond het socio-emotioneel welzijn van leerlingen in de basisschool. In Vietnam heeft VVOB korte televisiefilmpjes ontwikkeld voor leerkrachten en ouders om dagelijks spelenderwijs leren toe te passen. De reeks concentreert zich op vijf ontwikkelingsdomeinen waarin jonge kinderen moeten uitblinken om volop deel te nemen aan lessen in de basisschool. Die domeinen worden gestimuleerd door spelenderwijs leren. In Zambia heeft VVOB gewerkt aan de voorbereiding op de nationale opschaling van het Catch Up-project rond spelenderwijs leren, als reactie op de onderwijscrisis die verergerd is door de sluiting van scholen.

### **Samen sterker**

We hebben nooit eerder een onderwijsonderbreking van deze omvang meegemaakt. Samenwerking is dan ook de enige optie. Daarom heeft VVOB zich aangesloten bij andere organisaties voor gecoördineerde en innovatieve acties die oplossingen bieden om leerlingen, leerkrachten en schoolleiders nu en tijdens het herstelproces te ondersteunen, met veel aandacht voor inclusie en rechtvaardigheid.

In maart 2020 heeft VVOB samen met de Teacher Task Force van UNESCO en verschillende ledenorganisaties aan een oproep tot actie gewerkt om overheden, donoren en alle relevante partners te vragen alles op alles te zetten om te garanderen dat leerkrachten beschermd, ondersteund en erkend worden tijdens de crisis. In april heeft VVOB zich aangesloten bij de Global Education Coalition van UNESCO om te garanderen dat onderwijs altijd verzekerd is, door landen te ondersteunen bij het uitbreiden van hun beste methodes voor afstandsonderwijs en bij het bereiken van kinderen en jongeren die het grootste risico lopen. We hebben vervolgens samen aan beleidsadvies gewerkt om leerkrachten te ondersteunen bij de terugkeer naar school en we hebben bijgedragen aan een toolkit voor schoolleiders.

VVOB heeft zich ook aangesloten bij de mEducation Alliance, die zich toespitst op de empirische en duurzame rol van technologie in het onderwijs om kwaliteitsvolle onderwijsresultaten te stimuleren. Dankzij die samenwerking is VVOB in staat om meer te delen en bij te leren over het invoeren en uitbreiden van doeltreffende technologische innovaties in onderwijssystemen. We zullen het gebruik van relevante educatieve technologieën blijven uitbreiden om ons bereik en onze impact te maximaliseren.

VVOB heeft in 2020 de prijs 'Digital for Development (D4D)' in de wacht gesleept met de Bambanani videoreeks. Deze open onderwijsmiddelen ondersteunen leerkrachten in Zuid-Afrika bij het onderschrijven van diversiteit en het versterken van hun inclusieve lespraktijken. In Cambodja heeft VVOB een interactieve, gratis vertelapp ontwikkeld over genderstereotypes en gendergerelateerd geweld. We bekijken ook hoe we de vaardigheden



van jonge leerlingen toekomstbestendig kunnen maken, bv. met een project in Rwanda om leerkrachten in staat te stellen de co-deervaardigheden van hun leerlingen te stimuleren.

VVOB heeft samen met het Research for Equitable Access and Learning (REAL) Centre van de University of Cambridge een oproep gelanceerd om bestaand onderzoek samen te voegen zodat we ons beter kunnen voorbereiden op toekomstige onderwijscrisisen. De uitvoerders van onderwijsprojecten moeten hun interventies openstellen voor onderzoekers zodat ze tijdig, relevant en toepasselijk onderzoek kunnen voortbrengen en delen. Onderzoekers zullen ook voordelen halen uit die nauwere samenwerking met uitvoerders, want zo kunnen ze kennis beter integreren in hun onderzoek. Sterke samenwerkingen tussen onderwijsuitvoerders en onderzoekers zijn een noodzakelijke voorwaarde voor betere resultaten voor alle leerlingen. VVOB gaat verder investeren in dat soort samenwerkingen.

### **Wanneer crisis leidt tot innovatie**

We zijn allen verrast door deze crisis. Toch vinden we dat VVOB goed gereageerd heeft door zich veerkrachtig en flexibel op te stellen, onze partners te blijven steunen en snel te reageren op nieuwe behoeften die de kop opstaken. Ook voor de toekomst zien we enkele blijvende, positieve effecten voor onze dagelijkse werking. Gecombineerd – “blended” – onderwijs wordt onze nieuwe manier van werken. Waar mogelijk combineren we nu activiteiten ter plaatse met ondersteuning op afstand. We combineren synchrone en asynchrone professionele ontwikkeling. Of de steun van VVOB nu ter plaatse, op afstand of in blended vorm ter beschikking wordt gesteld; we volgen dezelfde beginselen voor doeltreffende professionele ontwikkeling, inclusief de verankering van nieuwe kennis in de praktijk en het aanbieden van verdere kansen voor samenwerking en voortgezette verbeteringen.

We hebben onze traditionele trajecten voor capaciteitsontwikkeling verrijkt met behulp van innovaties zoals coaching op afstand, ondersteuningssystemen voor micro-onderwijs, virtuele bibliotheken, interactieve stemreactiesystemen, videoberichten en geautomatiseerde chatbots – innovaties waarvan we ons voor de crisis niet hadden kunnen voorstellen dat we ze op zo'n grote schaal zouden gebruiken.

Zonder vastbesloten, doortastende handelingen zal de wereldwijde onderwijscrisis alleen maar erger worden vanwege de sociale en economische uitdagingen die COVID-19 heeft versterkt. We moeten de uitdagingen in het onderwijs dringend aanpakken, maar het is nog niet te laat. Als we niet alleen gebruikmaken van innovaties en middelen die al ter beschikking staan, maar ook de creativiteit en toewijding van leerkrachten en schoolleiders benutten, hebben we een grote kans om samen de kwaliteit van het onderwijs te bevorderen voor miljoenen kinderen en jongeren.

### **Leerkrachten en schoolleiders: miskende helden die meer steun verdienen**

We loven en bedanken de leerkrachten en schoolleiders voor hun onophoudelijke inspanningen om leerlingen te steunen tijdens deze crisis, aangemoedigd door hun ministeries van Onderwijs en gedecentraliseerde steunstructuren. Leerkrachten en schoolleiders zoeken hun weg in een landschap dat voortdurend verandert, terwijl zowel hun eigen gezondheid als die van hun leerlingen en de algemene gemeenschap op het spel staan. Toen de scholen hun deuren moesten sluiten, hebben leerkrachten en schoolleiders de manier waarop ze lesgeven en leidinggeven opnieuw uitgevonden. Toen de scholen opnieuw opengingen, zijn de leerkrachten en schoolleiders vol goede moed teruggekeerd naar de klaslokalen en scholen en hebben ze de nodige voorzorgsmaatregelen genomen op het vlak van gezondheid en onderwijscontinuïteit.

Bij VVOB zijn we tevreden dat we onze ondersteuning van leerkrachten en schoolleiders met behulp van onze partners hebben kunnen voortzetten. Leerkrachten en schoolleiders vormen de ruggengraat van de onderwijssystemen en verdienen meer waardering voor de cruciale rol die ze spelen in het beteugelen van deze crisis. Ze hebben snel gemobiliseerd en geïnnoveerd om kwaliteitsvol afstandsonderwijs te bieden aan leerlingen in isolatie, met en zonder het gebruik van digitale technologieën.

Bij de ontwikkeling van strategieën om te blijven lesgeven en leren, hebben leerkrachten en schoolleiders rekening moeten houden met tal van factoren, inclusief hun eigen toegang tot technologie, inzicht in de toegang tot en het gebruik van technologieplatformen van hun leerlingen en kennis over de manieren waarop hun leerlingen leren. Leerkrachten hebben hun lesmethodes daaraan aangepast en hebben zich tijdens het proces emotioneel beschikbaar gesteld voor hun leerlingen. Leerkrachten en schoolleiders spelen ook een cruciale rol in de communicatie van maatregelen die de verspreiding van het virus voorkomen, zodat kinderen zich veilig en ondersteund voelen. We moeten blijven garanderen dat leerkrachten en schoolleiders beschermd, ondersteund en erkend worden.

Leerkrachten en schoolleiders zullen een cruciale rol spelen in de herstelfase, wanneer de scholen opnieuw (volledig) de deuren openen. VVOB roept overheden en donoren daarom op om ons te helpen bij het ontsluiten van het ongelooflijke potentieel van leerkrachten en schoolleiders. Zo kunnen we garanderen dat alle kinderen en jongeren kunnen blijven leren tijdens en na deze crisis – zonder de meest kwetsbare leerlingen uit het oog te verliezen.

Veerkracht  
en **nieuwe**  
**kansen**  
zoeken voor  
**leerkrachten**  
in  
moeilijke  
**tijden**

*De coronacrisis en de daaropvolgende schoolsluitingen hebben wereldwijd grote uitdagingen teweeggebracht voor leerkrachten. In 2020 hebben VVOB en onderwijspartners zich meer dan ooit ingezet om te garanderen dat leerkrachten correct ondersteund en aangemoedigd werden. Dankzij vereende samenwerking, veerkracht en creativiteit konden we leerkrachten blijven ondersteunen en leren mogelijk blijven maken.*



## Ongekende uitdagingen

Overal ter wereld gaan leerkrachten zo goed mogelijk om met de gevolgen van de coronacrisis. Doordat scholen plots de deuren sloten, moesten ze nieuwe manieren vinden om kinderen op afstand te helpen leren en hun welzijn te garanderen. Zelfs wanneer scholen opnieuw opengingen, kon de draad niet zomaar weer opgepikt worden. De leerkrachten moeten rekening houden met nieuwe gezondheids- en veiligheidsvoorschriften; veel leerkrachten maken zich terecht zorgen over de mogelijke impact van COVID-19 op hun eigen veiligheid en gezondheid; leerkrachten hebben hun lessen moeten aanpassen aan grote groepen kinderen die een leerachterstand hebben opgelopen of wier socio-emotioneel welzijn onder druk staat; en leerkrachten moeten wegwijs raken uit aangepaste leerplannen en schoolkaders; enzovoort.

Leerkrachten hebben met andere woorden dringend ondersteuning nodig. Onze beproefde methodes om leerkrachten te ondersteunen met behulp van professionele ontwikkelingstrajecten zijn echter meestal gebaseerd op ontmoetingen ter plaatse, daterend uit de periode vóór de pandemie. Gezien de omstandigheden waren die gekende methodes niet geschikt en moesten we ons aanpassen – en snel.

Vanaf het begin hebben de teams en partners van VVOB veel veerkracht en creativiteit getoond om bestaande VVOB-programma's, de planning en trajecten voor capaciteitsontwikkeling aan te passen aan de nieuwe situatie. Langzamerhand zijn we ook nieuwe antwoorden beginnen formuleren op de specifieke uitdagingen waarmee leerkrachten geconfronteerd werden. Dit reflectieproces heeft nieuwe kansen en vernieuwingen blootgelegd waarmee VVOB en onze partners leerkrachten niet alleen beter kunnen ondersteunen tijdens deze pandemie, maar waarmee we ook de manier waarop we leerkrachten en leerlingen ondersteunen na corona kunnen hervormen.

## Leerkrachten bereiken op afstand – zonder internet

VVOB en het ministerie van Onderwijs (Ministry of General Education, of MoGE) in Zambia werden geconfronteerd met het vooruitzicht van langdurige schoolsluitingen en heel beperkte opties voor fysieke opleidingen van leerkrachten in het kleuteronderwijs. Daarom experimenteren we er met een interactieve stemtechnologie (Interactive Voice Response, of IVR).

IVR is een rendabele en meetbare oplossing voor frequente opleidingen op afstand. Deelnemers moeten geen toegang hebben tot een smartphone of internet en betalen niet voor het systeem. Het telefoniesysteem interageert met bellers en verzamelt informatie die het naar de geselecteerde ontvangers stuurt. Het automatisch IVR-systeem stuurt kleuterleerkrachten vooraf opgenomen stemberichten die kort een bepaald element van de opleiding toelichten. Nadat ze de inhoud ontvangen hebben, krijgen de leerkrachten een korte quiz die test hoe goed ze de informatie hebben verwerkt. Ten slotte krijgen ze een kleine taak of oefening waaraan ze thuis of in de klas (als de scholen open zijn) kunnen werken. Het gebruik van IVR past in een breder blended traject voor de professionele ontwikkeling van leerkrachten dat gebruikmaakt van kwaliteitsvolle bronnen (handleidingen voor leerkrachten), persoonlijke opleidingen, IVR-berichten en coachingssessies met behulp van teleconferenties, om leerkrachten te voorzien van meer diepgaande leerkanalen. Het IVR-systeem is oorspronkelijk ingevoerd als noodalternatief voor persoonlijke opleidingen tijdens de *social distancing*-maatregelen ten tijde van COVID-19, maar MoGE en VVOB verkennen momenteel het potentieel van het systeem voor de professionele ontwikkeling van leerkrachten in normale tijden.

## Leerkrachten ondersteunen zodat ze elkaar kunnen ondersteunen

In Zuid-Afrika hebben het Departement Basisonderwijs (Department of Basic Education, of DBE) en VVOB een lange geschiedenis in het versterken van de professionele ontwikkeling van leerkrachten door middel van professionele leergemeenschappen (professional learning communities, of PLG's). PLG's bieden leerkrachten de mogelijkheid om gezamenlijk hun eigen leerdoelstellingen en trajecten te bepalen. PLG's kunnen worden gebruikt om onderwijsvernieuwingen te bespreken, te testen en te overwegen hoe ze vertaald kunnen worden naar de praktijk in het klaslokaal.

Toen de pandemie toesloeg, kwam er plots een einde aan de normale professionele ontwikkeling van leerkrachten, in de vorm van workshops en trainingssessies bijvoorbeeld. Tegelijkertijd werden leerkrachten geconfronteerd met nieuwe realiteiten, uitdagingen en vragen: Hoe kan ik mijn leerlingen het best lesgeven op afstand? Hoe ga ik om met gezondheids- en veiligheidskwetsies wanneer de scholen weer opengaan? Hoe kan ik het welzijn van mijn leerlingen ondersteunen? Hoe pas ik het aangepaste leerplan toe?



*“PLG’s bieden een toegevoegde waarde voor kwaliteitsvol onderwijs voor onze leerlingen, want ze reiken informatie en methodes aan die leerkrachten kunnen gebruiken om van elkaar te leren”*

*Deelnemer van een online workshop voor de promotie van PLG’s door ambtenaren*

PLG’s gaven leerkrachten de mogelijkheid om samen te blijven leren tijdens kleinschalige, veilige bijeenkomsten of online sessies. DBE en VVOB hebben een online cursus ontwikkeld over ‘PLG’s ten tijde van corona’ om leerkrachten te ondersteunen in deze uitdagende periode. Die online cursus ondersteunt leerkrachten op twee manieren:

- Ten eerste krijgen leerkrachten informatie en steun over hoe ze veilig persoonlijke PLG’s kunnen organiseren of hoe ze dat online kunnen doen.
- Ten tweede begeleidt de online cursus de persoonlijke ontwikkeling van leerkrachten en hun PLG’s omtrent verschillende belangrijke coronakwesties, zoals: COVID-19 begrijpen; het welzijn van de leerkracht garanderen; het welzijn van de leerlingen bevorderen; onderwijs en leermogelijkheden op afstand organiseren.

VVOB moedigt lokale ambtenaren van DBE aan deze online cursussen over PLG’s ook te gebruiken in hun eigen ondersteuning aan scholen en PLG’s in hun districten. Via online trainingen worden die lokale districtsambtenaren op hun beurt versterkt om de bronnen voorhanden doeltreffend in te zetten.

## **Ouders en gemeenschappen ook betrekken**

Vanouds houdt VVOB zich bezig met de ondersteuning van ministeries van Onderwijs op (heel) lange termijn. De crisis heeft ons echter aan het denken gezet over de rol van VVOB in de manier waarop we omgaan met de rechtstreekse gevolgen van de pandemie: Hoe ondersteunen we onze partners om de verloren leertijd goed te maken? Hoe zorgen we dat alle leerlingen, ook de meest kwetsbare, terugkeren naar school en blijven leren op een manier die hun fysiek en socio-emotioneel welzijn veiligstelt? Deze heroverweging van de manieren waarop we onze traditionele doelgroepen en begunstigen ondersteunen, betekende ook dat we methodes moesten ontwikkelen om andere doelgroepen te benaderen, zoals de ouders van leerlingen en hun gemeenschappen.

Met de steun van de LEGO Foundation heeft VVOB met spoed projecten opgezet in Zuid-Afrika, Zambia en Vietnam om de leerachterstand te beperken en het fysieke en emotionele welzijn van de jongste leerlingen veilig te stellen door spelenderwijs leren te stimuleren, niet alleen op school maar ook thuis.

*“Spelenderwijs leren is cruciaal voor de psychologische, emotionele en cognitieve gezondheid en ontwikkeling van kinderen, ongeacht hun achtergrond of geografie. Het versterkt bovendien de vaardigheden en competenties die kinderen nodig hebben in deze veranderende wereld. Vooral in crisissituaties zoals de COVID-19 pandemie kunnen we het belang van spelenderwijs leren niet ontkennen. Het draagt bij tot de veerkracht van kinderen in moeilijke periodes, en voorziet hen van enige standvastigheid.”*

*Sarah Bouchie, Chief Impact Officer, The LEGO Foundation*





In Vietnam bijvoorbeeld heeft VVOB de kracht van sociale en massamediacommunicatie benut om leerkrachten en ouders aan te moedigen en te ondersteunen bij de toepassing van spelenderwijs leren in hun dagelijks leven, en kinderen te helpen hun leerachterstand in te halen en om te gaan met de socio-emotionele uitdagingen van de pandemie en de schoolsluitingen.

*Een blij school is een plek waar de leerlingen geliefd zijn, gerespecteerd worden en voelen dat ze zich kunnen uitdrukken. Schoolleiders en leerkrachten die werken aan een blij school moeten de blik van de leerlingen volgen, zodat zij hun talenten en gedachten kunnen uitdrukken.”*

*Mai Huy Phuong, adjunct-directeur van het Departement Onderwijs en Vorming van de provincie Quang Tri*

Als onderdeel van de massacommunicatiecampagne heeft VVOB een videoreeks ontwikkeld die is uitgezonden op de nationale educatieve televisiezender VTV7. De reeks legde de nadruk op spelenderwijs leren en de rol van spel in het stimuleren van cruciale ontwikkelingsdomeinen. De online campagne moedigde leerkrachten en ouders aan om creatieve, speelse oplossingen te bedenken voor uitdagingen die gedeeld werden op sociale media. Samen hebben de sociale en massamediacampagne ervoor gezorgd dat VVOB en partners meer dan zes miljoen mensen hebben bereikt en meer dan 70.000 mensen actief hebben betrokken bij het belang van spelenderwijs leren voor de ontwikkeling en het welzijn van kinderen tijdens een crisis.

## **Socio-emotioneel welzijn is ook belangrijk!**

Omdat studenten het grootste deel van de tijd thuis doorbrachten tijdens de lockdown in Ecuador, nam de nood om studenten thuis te ondersteunen snel toe. Studenten hadden het moeilijk met de gezondheidsgerelateerde, emotionele, psychologische en economische gevolgen van de pandemie. Als allesomvattende gemeenschapsooplossing was herstelgericht werken het perfecte antwoord op die nood. Vóór de pandemie werden scholen aangemoedigd om de methodes van herstelgericht werken toe te passen bij onderhandelingen over leerlingengeweld op school: actief luisteren, herstelgerichte gesprekken, geweldloze communicatie en herstelgerichte kringen. De strategie tracht de relaties tussen individuele leerlingen te herstellen en te versterken en sterkere gemeenschappen op te bouwen, bijvoorbeeld in het geval van geweld, pesten of conflict.

VVOB en partners hebben een reeks hulpmiddelen ontwikkeld die ter beschikking zijn gesteld aan ambtenaren, leerkrachten en ouders zodat ze een allesomvattende reactie konden bieden ter ondersteuning van het welzijn van studenten tijdens een crisis. Als onderdeel van de reactie heeft het team een reeks video's en boekjes ontwikkeld waaruit de ouders en leerkrachten ideeën en suggesties kunnen halen om de methodes van herstelgericht werken thuis toe te passen tijdens de pandemie. Dankzij de studentenbegeleiders bestond de reactie ook uit het organiseren van een aantal 'herstelgerichte kringen': ruimtes voor communicatie en dialoog over de gevolgen van *social distancing* en lockdowns op ons welzijn en onze relaties.

*Het is zo belangrijk dat een kind of jongere zich kan laten horen zonder beoordeeld te worden vanwege hun daden. We moeten elke student betrekken bij het proces om schade te herstellen, en hen de kans bieden om daartoe acties en strategieën voor te stellen. Herstelgericht werken biedt die kansen om naar kinderen en adolescenten te luisteren en hen te betrekken, zelfs tijdens een crisis.”*

*Sheyla Massay, studentenbegeleider, Ecuador*

Wanneer we terugblikken op 2020 is er niet veel reden tot vreugde. Toch hebben we bij VVOB het gevoel dat er dankzij de veerkracht en creativiteit van onze teams en partners nieuwe kansen en perspectieven zijn ontstaan. Kansen die onze partners, leerkrachten en leerlingen in staat stellen om te herstellen van deze coronacrisis en er weer bovenop te komen.

# Schoolleiders ondersteunen

pandemie:

tijdens de

3

# inzichten

*In 2020 maakte COVID-19 abrupt komaf met dagelijkse routines en werd het onderwijs wereldwijd onderbroken. In de partnerlanden van VVOB bevonden schoolleiders zich in een weinig benijdenswaardige positie als hoeksteen van het onderwijssysteem: enerzijds moesten ze vertrouwen op het advies en de protocollen omtrent COVID-19 van bovenaf, en anderzijds werden ze geconfronteerd met vraagstukken rond gezondheid, welzijn en onderwijs rondom hen. Schoolleiders hebben in moeilijke omstandigheden moeten werken, met beperkte mogelijkheden en zonder precedentes. Uit Ecuador, Rwanda en Suriname, waar VVOB zich toelegt op de ondersteuning van schoolleiders, verschijnen enkele belangrijke inzichten over hoe we schoolleiders kunnen ondersteunen tijdens een pandemie.*

## Verbondenheid en verbinding zijn cruciaal voor schoolleiders

Een eerste reeks inzichten uit de coronacrisis heeft te maken met professionele leergemeenschappen (PLG's), platformen waar relatief kleine groepen schoolleiders samenkomen om met en van elkaar te leren door uitdagingen op te lossen en goede werkwijzen te delen.

In Ecuador, Rwanda en Suriname ondersteunde VVOB al PLG's vóór de pandemie. De crisis heeft echt duidelijk gemaakt hoe belangrijk die gemeenschappen zijn voor het welzijn en leerproces van schoolleiders. Vanwege de talloze uitdagingen die COVID-19 voor hen gecreëerd heeft, hebben schoolleiders veel behoefte aan verbinding en uitwisseling, leren en netwerken om hun weg te vinden in een onbekend landschap. Op dat vlak hebben goed gefaciliteerde PLG's veel te bieden, zo blijkt uit voorlopige bevindingen van een onderzoeksproject dat VVOB uitvoert in Ecuador, samen met de *Université Catholique de Louvain* (UCL).

In focusgroeps gesprekken benadrukten schoolleiders uit de provincies Manabí en Esmeraldas hoeveel de solidariteit tussen collega's voor hen heeft betekend tijdens de crisis. Een schoolleider uit Manabí vertelde bijvoorbeeld dat hij als directeur van de enige technische secundaire school in de stad contact met collega's miste, "maar hier [in de PLG], hebben we dat opgelost en wisselen we kennis uit." Een andere schoolleider zei dat "een professionele groep dankzij de PLG bijeengebracht is in vriendschap." Deze verhalen worden bevestigd door de PLG-begeleiders, die ook merken dat de banden metertijd hechter worden.

*Het contact, de vreugde en het geluk dat mensen ervaren wanneer ze elkaar zien is duidelijk merkbaar tijdens de vergaderingen. Wanneer de schoolleiders afscheid nemen, zeggen ze, 'Ik hoop dat het goed met je gaat, zorg goed voor jezelf, bescherm je familie en tot de volgende keer'."*

*Armando Pineda, Pedagogisch Begeleider, Esmeraldas, Ecuador*

In verschillende districten in Ecuador bevonden de PLG's zich aan het begin van de pandemie echter in een opstartfase. *Asesores* – pedagogisch begeleiders – maakten zich terecht zorgen over de gevolgen van een overgang naar online communicatie. Sommige PLG's verwelkomden de overschakeling naar Microsoft Teams, maar anderen zagen inderdaad een daling in het aantal deelnemers vanwege verbindingproblemen.

Met de steun van VVOB hebben de *asesores* de vergaderingen drastisch ingekort, van een fysieke vergadering die de hele dag duurde tot een online meeting van maximaal twee uur, met aandacht voor de agenda. Ze hebben WhatsApp- en e-mailgroepen opgericht zodat schoolleiders tussen de live vergaderingen door in contact konden blijven met elkaar. Deze strategie was overwegend succesvol: in Esmeraldas komen de PLG's ongeveer even vaak samen als voorheen; in Manabí hielp de ondersteuning om virtuele bijeenkomsten op te starten. De sfeer van wederzijdse zorg en ontwikkeling blijft intussen voelbaar, aldus de bevindingen van de onderzoekers van UCL.



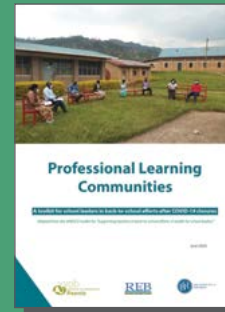
## Schoolleiders bovenaan de beleidsagenda plaatsen was nog nooit zo belangrijk

Hoewel veelvuldig bewezen is dat doeltreffende schoolleiders een wezenlijke bijdrage leveren aan het welzijn en de leerresultaten van kinderen en jongeren, wachten schoolleiders nog steeds op de beleidsaandacht die ze verdienen. In 2020 benutte VVOB het lidmaatschap van internationale fora om te pleiten voor de professionele ontwikkeling van schoolleiders en om bijzondere aandacht te vragen voor het belang van schoolleiders tijdens de pandemie.

Als lid van de Teacher Task Force (TTF) heeft VVOB samengewerkt met UNESCO, de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) en andere leden om de aandacht te vestigen op de cruciale rol die schoolleiders spelen om te garanderen dat het onderwijs wordt voortgezet en dat scholen op een veilige manier weer opengaan. Vanaf het begin van de coronacrisis heeft de TTF beleidsmakers opgeroepen om middelen beschikbaar te stellen voor de opleiding van schoolleiders in het herkennen van en correct reageren op

uitdagingen van leerkrachten en leerlingen. De TTF heeft ook een toolkit ontworpen om schoolleiders te helpen prioriteiten te bepalen, wisselwerking mogelijk te maken en belangrijke acties te identificeren.

In Rwanda heeft VVOB de TTF-toolkit aangepast voor actief gebruik in PLG's voor schoolleiders. De gecontextualiseerde toolkit stimuleerde snel en praktisch leren omtrent vragen waar schoolleiders dagelijks mee geconfronteerd werden: Hoe kunnen we onderwijs op afstand garanderen? Hoe beschermen we het welzijn van studenten en leerkrachten? Hoe communiceren we over de heropening van de scholen? Welke strategieën kunnen we tijdens de crisis gebruiken voor hygiëne op school, veiligheid van schoolmateriaal en bezittingen van de school? De ondersteuning van intercollegiaal leren in PLG's bleek een bijzonder doeltreffend hulpmechanisme te zijn. Het werk van VVOB is verschenen in de tweede editie van de TTF-toolkit.



## Schoolleiders moeten bedreven worden in technologie

De Engelstalige uitspraak *'connect to learn, learn to connect'* omschrijft de dagelijkse realiteit van schoolleiders, leerkrachten en leerlingen die proberen samen te werken tijdens de pandemie. Schoolleiders hebben er steeds meer behoefte aan om hun eigen digitale geletterdheid te bevorderen en goed op de hoogte te zijn van de talrijke digitale oplossingen die beschikbaar zijn voor hun school.

Met de steun van het overheidsbeleid dat ICT in het onderwijs beschouwt als een strategische hefboom om Rwanda te transformeren naar een kenniseconomie, heeft VVOB sinds 2017 zwaar geïnvesteerd in meer ICT-capaciteit bij schoolleiders. Al in 2019 bood de universiteit van Rwanda – Departement Onderwijs (UR-CE) met de steun van VVOB een blended diplomacursus aan over Effectief Schoolleiderschap. De eerste lichting is datzelfde jaar afgestudeerd. In 2020 schakelde de cursus helemaal over op online lessen, als onderdeel van de reactie van VVOB op COVID-19, net als alle voortgezette cursussen voor professionele ontwikkeling die UR-CE en VVOB samen hadden opgericht.



Uit onderzoek en ervaring hebben we geleerd dat we moeten investeren in de ICT-capaciteit van schoolleiders om hun deelname aan online cursussen voor professionele ontwikkeling te garanderen, en om leerkrachten bij te staan bij het organiseren van doeltreffende lessen op afstand voor leerlingen. ICT-capaciteit bestaat uit twee pijlers: toegang tot ICT-materiaal (vooral laptops) en internet; en ICT-vaardigheden. Voor de vrouwelijke schoolleiders in Rwanda is de leercurve steiler omdat zij minder ervaring bleken te hebben met ICT en minder toegang hebben tot geschikte toestellen. Gelukkig heeft VVOB extra financiering kunnen verzekeren zodat alle 30 districten van het land laptops konden krijgen en zodat (adjunct-)directeuren uit scholen en districten die vroeger niet werden bereikt nu wel konden worden ingeschreven voor een cursus ICT-basisvaardigheden.

*ICT geeft je als schooldirecteur de kans om in contact te blijven met je personeel, je leerkrachten en relevante stakeholders. Nu fysieke vergaderingen en persoonlijke lessen en onderwijs moeilijker zijn vanwege de coronapandemie blijft ICT een realistisch alternatief om door te gaan.”*

*Gerard Bahizi, schoolleider, district Rubavu, Rwanda*

### **Gedeeld leiderschap wordt de norm**

Een derde belangrijk inzicht dat we “dankzij” de coronacrisis hebben gekregen, is dat gedeeld leiderschap de regel wordt in plaats van de uitzondering. Ecuador, Rwanda en Suriname zijn heel verschillend op meerdere vlakken, maar een jaar geleden zouden we het schoolleiderschap in die drie landen omschreven hebben als

hiërarchisch. Dat is echter sterk veranderd, misschien zelfs definitief, vanwege COVID-19. Ambtenaren van ministeries van Onderwijs hebben hun vertrouwen moeten plaatsen in schoolleiders om antwoorden te bieden op de coronacrisis die het meest geschikt waren in iedere lokale context. Op hun beurt hebben schoolleiders een hele reeks verantwoordelijkheden moeten toevertrouwen aan leerkrachten om zo de schoolgemeenschap op koers te houden.

In Suriname heeft de steun van VVOB aan het Onderdirectoraat Beroepsonderwijs (ODB) van het ministerie van Onderwijs en aan het Centrum voor Nascholing Suriname (CENASU) deze trend op verschillende manieren versneld. VVOB heeft bijvoorbeeld sinds 2017 steun verleend aan de introductie van een ondersteunings-systeem op school voor pas afgestudeerde leerkrachten in het lager beroepsonderwijs. Dat betekende onder meer mentoren op school identificeren en opleiden die als hoofdlerkrachten de verantwoordelijkheid van schoolleiders konden delen om nieuwe leerkrachten voor te stellen aan de schoolgemeenschap. In 2020 werd de laatste groep van 30 schoolmentoren opgeleid en nu beschikken alle lagere beroepsscholen in het land over zo’n mentor. Terzelfdertijd werkten VVOB en ODB samen om PLG’s op te richten voor schoolleiders. Thema’s zoals sterke relaties opbouwen met ouders, leerkrachten ondersteunen in klasmanagement en positieve straffen, en nieuwe leerkrachten mentoren, staan bovenaan de agenda van de PLG’s. PLG’s hebben ambtenaren van het ministerie meer inzicht gegeven in het reilen en zeilen van de 54 lagere beroepsscholen die onder hun bewind vallen, en hebben hen bovendien een coachende eerder dan controlerende rol opgeleverd.



*De zogenaamde ‘collegiale consultatie’ in de PLG’s heeft sterk bijgedragen aan de kennis en samenwerking tussen de schoolleiders. Dit heeft zeker een positief effect gehad op het beleid van het ministerie. De opleiding heeft er ook voor gezorgd dat schoolleiders meer “out of the box” denken en hun schoolteam gemotiveerd houden.”*

*Marina Jap-A-Joe, directeur van het Bureau Lager Beroepsonderwijs, ministerie van Onderwijs, Suriname*

VVOB is van plan Suriname te verlaten in 2021, dus we waren verheugd om deze verwezenlijkingen eind 2020 te bekronen met een online workshopweek voor alle leerkrachten en schoolleiders van het lager beroepsonderwijs.

# Internationale dialoog

voor

gelijke

onderwijs-  
kansen:

óók tijdens

COVID-19

*De ervaringen en inzichten die VVOB opdoet in haar partnerlanden zijn een enorme verrijking voor het Vlaamse onderwijsveld. VVOB bouwt duurzame en gelijkwaardige bruggen tussen onderwijsprofessionals wereldwijd via drie programma's - eNSPIRED, Scholenbanden en Educaid.be - om van elkaar te leren over gemeenschappelijke uitdagingen op vlak van gelijke onderwijskansen. Aangezien reizen en bijeenkomsten in 2020 niet mogelijk waren omwille van de coronapandemie, zag die internationale uitwisseling er net iets anders uit dan anders.*





## eNSPIRED: meertaligheid, een verhaal van ons allemaal

Met het eNSPIRED-programma inspireert VVOB lerarenopleiders, pedagogische begeleiders, schoolleiders en (toekomstige) leerkrachten door middel van internationale dialoog over gelijke onderwijskansen. Vlaanderen kan veel leren van hoe onderwijsuitdagingen worden aangepakt in de partnerlanden van VVOB. Samen met haar partners – de Vlaamse hogescholen en pedagogische begeleidingsdiensten – geeft eNSPIRED onderwijspraktijken uit andere continenten een plaats in het curriculum van de Vlaamse lerarenopleidingen en in vormingen voor leerkrachten en schoolleiders.

In 2020 kwam deze internationale dialoog tot stand via een digitale leerweek die volledig in het teken stond van meertaligheid in het onderwijs. Een onderwerp waar veel over gezegd én geleerd kan worden, niet alleen in Vlaanderen, maar overall ter wereld. Net daarom namen meer dan 450 lerarenopleiders, pedagogische begeleiders, (toekomstige) leerkrachten en schoolleiders uit verschillende hoeken van de wereld deel aan deze eerste digitale leerweek van eNSPIRED.

Van 17 tot en met 26 november gingen deelnemers iedere ochtend gedurende anderhalf uur in dialoog met sprekers van verschillende organisaties zoals UNICEF Vietnam, Funda Wandé, ChildFund Vietnam, CPUT Cape Town, Onderwijscentrum Brussel, Arteveldehogeschool, Vives Hogeschool en Odisee.

Hanan Challouki gaf als gastvrouw het startschot tijdens de openingssessie via livestream. Talks over meertaligheid en onderwijs in Vietnam, Zuid-Afrika en België passeerden de revue: drie landen, drie verschillende contexten, maar veel gemeenschappelijke uitdagingen. Anh Phuong Ha, Global Teacher Prize top 10 finalist 2020, benadrukte in haar keynote het belang van de rol van leerkrachten. Tijdens de dagen die volgden, konden deelnemers zich verder verdiepen en laten inspireren tijdens verschillende thematische sessies via Zoom waarin er nog meer sprekers uit Vietnam, Zuid-Afrika en België aan het woord kwamen. Zij deelden hun expertise over materiaalontwikkeling, begrijpend lezen en professionele ontwikkeling. Want hoe leer je een taal zonder boeken en verhalen of zonder goed opgeleide leerkrachten? De digitale leerweek werd afgesloten met een slotsessie via livestream waarin enkele geleerde lessen gedeeld werden. Kira Boe van Oxfam Ibis gaf als afsluiter een keynote waarin ze het belang van meertaligheid in het onderwijs benadrukte voor het behalen van Duurzame Ontwikkelingsdoelstelling 4 (SDG 4) – kwaliteitsvol onderwijs. Door meertaligheid een plaats te geven binnen het onderwijs, zorgen we voor meer gelijkheid en een betere kwaliteit van het onderwijs.

“De keynotes en uitwisseling bevestigen dat in welke context je ook werkt, er enkele universele principes gelden: een talenbeleid en -aanpak ontwikkelen is een proces dat je niet kan opleggen, een krachtige taalleeromgeving creëren is altijd nodig, je moet rekening houden met alle betrokkenen, overtuigingen hebben een rol, context bepaalt heel veel, nergens hebben alle talen eenzelfde status, identiteit en emoties hebben een rol bij de taalverwerving en daar moet je rekening mee houden”, deelde één van de deelnemers in het online evaluatieformulier.

Wie er niet kon bij zijn of iets gemist heeft, kan de volledige digitale leerweek herbekijken op [www.enspired.net](http://www.enspired.net).



#eNSPIRED2020



## Een creatieve blik

De tekeningen die je rechts ziet, zijn gemaakt door illustratrice Nilu Kuhpour. Zij gaf haar eigen interpretatie aan wat ze hoorde tijdens de opening- en slotsessie van de eNSPIRED digitale leerweek over meertaligheid in het onderwijs.

Spoken word-artiest Sarah Bekambo (links) sloot beide livestreams af met pakkende woorden over haar ervaring met meertaligheid en multiculturalisme. Haar bijdrage kan je bekijken op de website van eNSPIRED.



**Meryame Kitir**  
Belgian Minister of Development Cooperation

### **Educaid.be: inclusief onderwijs in de Belgische internationale samenwerking**

Als platform voor structureel overleg voor Belgische actoren actief rond onderwijs en vorming in ontwikkelingssamenwerking, helpt Educaid.be het Belgisch beleid verder uit te bouwen en te ondersteunen en de kwaliteit van Belgische onderwijsprogramma's in het buitenland te verbeteren.

Het jaarlijkse hoogtepunt van Educaid.be is de internationale conferentie. In 2020 bracht Educaid.be meer dan 600 onderwijsprofessionals samen tijdens een digitale conferentie met als titel *'Inclusive Education. Every learners matters – and matters equally.'* Inclusie en gelijkheid zijn sleutelwoorden in de formulering van SDG 4: 'Verzeker gelijke toegang tot kwaliteitsvol onderwijs en bevorder levenslang leren voor iedereen'.

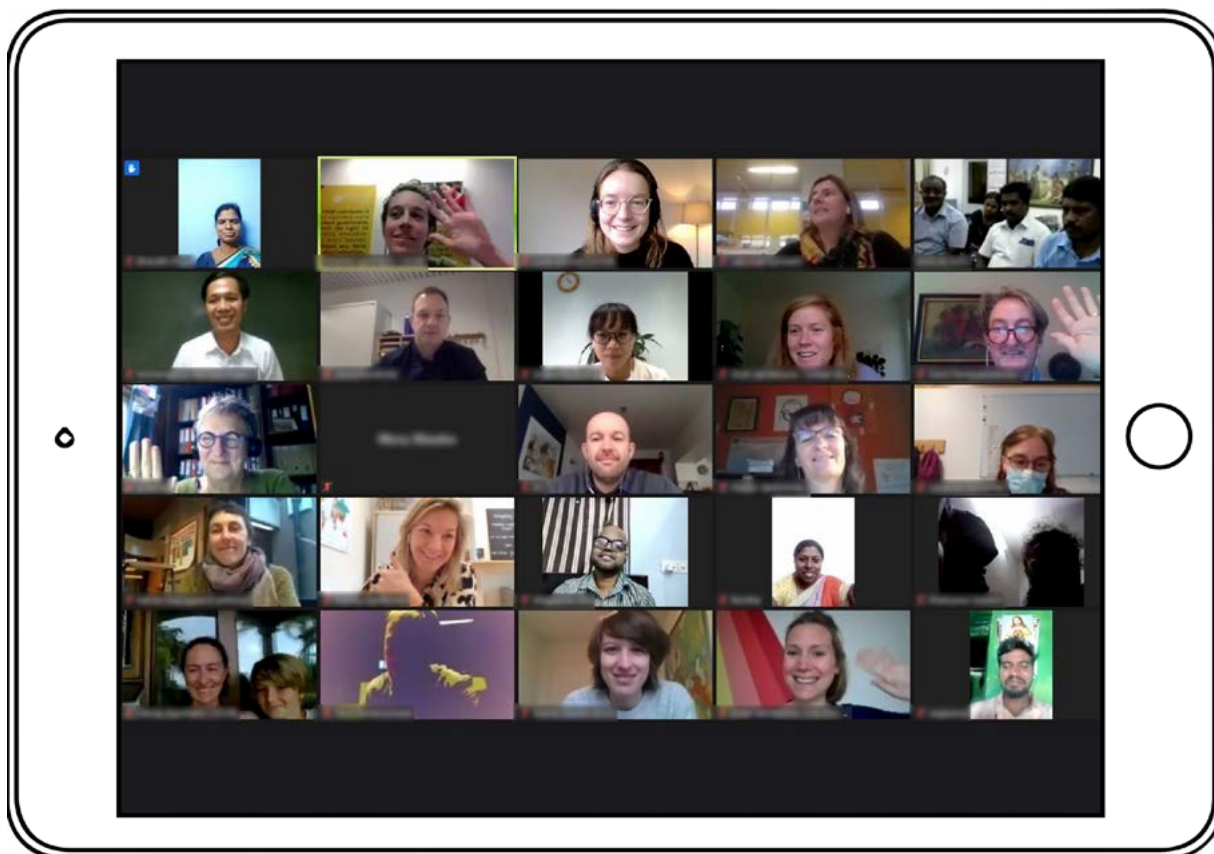
Op 15 en 22 oktober kwamen deelnemers uit de hele wereld virtueel samen om na te denken over hoe ieder kind, ongeacht geslacht, rijkdom, etniciteit, godsdienst, taal, handicap,... toegang krijgt tot kwaliteitsvol onderwijs. Daarnaast was er ook de nodige aandacht voor de impact van de coronacrisis op onderwijs en het effect van schoolsluitingen op de ontwikkeling van kinderen en jongeren. Vijftien sprekers uit twaalf verschillende landen, waaronder professor Kwame Akyeampong (Open University, UK), Michelle Mathey (Department of Higher Education and Training, South Africa), Kira Boe (Oxfam Ibis), Subekshya Karki (Humanity & Inclusion, Nepal), deelden hun ervaringen en inzichten en gingen in dialoog met de deelnemers. Belgisch Minister voor Ontwikkelingssamenwerking Meryame Kitir sloot het tweedaags event af met een boodschap over het belang van samenwerking en internationale solidariteit.

Wie er niet bij kon zijn of iets gemist heeft, kan de integrale opnames van de conferentie (her)bekijken op de website van [Educaid.be](https://www.educaid.be).

### **Officiële lancering 2020 GEM Report**

De digitale conferentie was de aangewezen gelegenheid voor de officiële lancering in België van het 2020 Global Education Monitoring Report *'Inclusion and education'*. Anna D'Addio, Senior Policy Analyst bij het GEM Report team, kwam de belangrijkste vaststellingen toelichten en benadrukte dat de impact van COVID-19 nieuwe uitdagingen met zich meebrengt op vlak van inclusie in het onderwijs.





Een belangrijke doelstelling van Educaid.be is het ondersteunen van de lidorganisaties (en het bredere publiek) door expertise te verschaffen rond onderwijs. In dit kader organiseerde Educaid.be, naast de conferentie, ook een kleinschaligere webinar samen met VET Toolbox, een samenwerkingsverband dat inzet op de promotie van inclusief beroepsonderwijs. Het VET Toolbox-partnerschap bestaat uit de British Council, Enabel, GIZ, LuxDev en AfD. VET Toolbox organiseerde een reeks webinars over specifieke onderwerpen in verband met inclusief beroepsonderwijs. Educaid.be droeg in november 2020 bij aan één van deze webinars met als thema *'Labour Market Analysis: which kind suits your situation?'* met keynote sprekers Kevin Hempel van Prospera Consulting en Caroline Mancel van Actiris en getuigenissen van het terrein, o.a. uit Haïti en Niger.

Ook deze opname is integraal te herbekijken op de website van [Educaid.be](https://www.educaid.be).

Verder werkten de leden van de projectgroep 'Gender en Onderwijs' samen met Le Monde selon les Femmes aan een publicatie waarin ze pleiten voor een afbreuk of een wijziging van de ingebakken processen die ongelijkheden met zich meebrengen. Ze bestuderen de impact van een genderspecifieke aanpak in de verschillende levensfasen en hoe deze leeromgevingen beïnvloeden; van formeel tot informeel onderwijs, van kleuter- tot en met volwassenenonderwijs.

### **Scholenbanden: leren van elkaar over grenzen heen**

Scholenbanden faciliteert duurzame en betekenisvolle partnerschappen tussen Vlaamse scholen en scholen in het buitenland en legt daarbij in de eerste plaats de focus op de ontwikkeling van wereldburgerschapscompetenties bij Vlaamse leerkrachten en schoolleiders.

In november 2020 kwamen meer dan 40 leerkrachten, schoolleiders en medewerkers van educatieve organisaties uit zes verschillende landen en betrokken bij een scholenband virtueel samen voor een uitwisseling over hoe ze de SDG's een plaats geven in hun scholenband, en hoe ze online blijven uitwisselen in een periode waarin fysiek uitwisselen moeilijk is.

Verder deelde Scholenbanden via haar website tips over hoe scholen hun band met hun partnerschool levendig kunnen houden via de digitale weg. Het inbrengen van internationaal perspectief in (online) lessen zorgt bovendien voor de ontwikkeling van wereldburgerschapscompetenties en interculturele vaardigheden bij leerlingen.

# Overzicht van ons netwerk

## België

### **Educaid.be**

- Is een platform voor uitwisseling en samenwerking tussen Belgische ontwikkelingsactoren om de onderwijssector in internationale samenwerking te versterken en te verdedigen.

📍 België

🤝 APEFE; 50 ledenorganisaties (details: zie [www.educaid.be](http://www.educaid.be))

🇧🇪 België

### **Scholenbanden**

- Bouwt partnerschappen tussen scholen in België en scholen in Afrika, Zuid-Amerika en Azië om wereldburgerschapcompetenties en uitwisselingen over de SDG's te stimuleren bij leerlingen en leerkrachten.

📍 Vlaamse Gemeenschap

🤝 86 scholen (43 in België, 43 in het buitenland); (details: zie [www.scholenbanden.be](http://www.scholenbanden.be))

🇧🇪 Vlaanderen

### **eNSPIRED**

- Faciliteert een dialoog over gelijke onderwijskansen tussen internationale experts die de lespraktijk van (toekomstige) Belgische leerkrachten inspireert.

📍 Vlaamse Gemeenschap

🤝 11 hogescholen; 2 pedagogische begeleidingsdiensten; 2 universiteiten; CVO Kisp; RoSa; UNICEF België (details: zie [www.enspired.net](http://www.enspired.net))

🇧🇪 België



## Cambodja

### **SMART: wiskundelessen verbeteren in lager onderwijs**

- Versterkt de manier waarop wiskunde wordt gegeven in het lager onderwijs via verbeterde lerarenopleiding.

📍 Provincies Phnom Penh, Battambang, Kandal en Kampong Cham

🤝 Ministry of Education, Youth and Sport

🇧🇪 België

### **TIGER: lesgeven voor meer gendergelijkheid en -responsiviteit**

- Implementeert een genderresponsieve pedagogie in lager en lager secundair onderwijs via professionele ontwikkeling van studentlerkrachten, leerkrachten en schoolleiders, en via engagement vanuit de gemeenschap.

📍 Provincie Battambang

🤝 Ministry of Education, Youth and Sport; Ministry of Women's Affairs; Puthi Komar Organization; Kampuchean Action for Primary Education; Gender and Development for Cambodia; 5 lokale ngo's

🇧🇪 België; Europese Unie



## DR Congo

### **ETAGE: de kwaliteit van technisch onderwijs en landbouwondernemerschap verbeteren**

- Integreert ondernemerschapsonderwijs in secundaire landbouwscholen via professionele ontwikkeling van leerkrachten en schoolleiders.

📍 Provincie Kongo Central (onderwijsprovincies 1, 2 en 3)

🤝 Ministère d'Education Primaire, Secondaire et Professionnel; Onderwijsinspectie

🇧🇪 België



## Legende

- Focus
  - 📍 Regio
  - 🤝 Lokale partners
  - 🏦 Financiële partners
- Logo's: expertisepartners die ondersteuning boden in 2020

# Rwanda

## Girls on MARS: wiskundelessen verbeteren

- Verbeterd wiskundelessen in lager onderwijs (met speciale aandacht voor meisjes) via professionele ontwikkeling van leerkrachten en schoolleiders.
- 📍 Eastern Province en Western Province
- 🤝 Ministry of Education; Rwanda Education Board; University of Rwanda – College of Education; Rwanda Environmental Management Authority; FAWE
- 🏦 België

## Inductiesysteem voor startende leerkrachten

- Focust op mentoring, opvolging en toezicht van startende lagere schoolleerkrachten.
- 📍 Eastern Province en Western Province
- 🤝 Ministry of Education; Rwanda Education Board; University of Rwanda – College of Education
- 🏦 België; The ELMA Foundation

## Leaders in Teaching

- Versterkt professionele ontwikkeling van leerkrachten en schoolleiders via diplomacursussen en professionele leer gemeenschappen.
- 📍 Eastern Province, Western Province, Northern Province en Southern Province
- 🤝 Ministry of Education; Rwanda Education Board; University of Rwanda – College of Education; FAWE
- 🏦 Mastercard Foundation

## Scratch<sup>2</sup>h 2050: programmeervaardigheden in secundair onderwijs

- Ondersteunt leerkrachten secundair onderwijs in het integreren van Scratch in hun leerplannen voor ICT en wetenschappen, en het organiseren van naschoolse codeerclubs.
- 📍 Kayonza district (Eastern Province)
- 🤝 Ministry of Education; Rwanda Education Board; Rwanda Coding Academy (RCA)
- 🏦 Wehubit (uitgevoerd door Enabel; gefinancierd door België)

## (Onderwijs)veerkracht in tijden van crisis

- Versterkt de veerkracht van onderwijsactoren om om te gaan met de huidige COVID-19 crisis en mogelijke andere toekomstige crisissen die het onderwijs kunnen verstoren.
- 📍 Nationaal
- 🤝 Ministry of Education; Rwanda Education Board; University of Rwanda – College of Education (UR-CE), Laterite
- 🏦 Mastercard Foundation (COVID-19 Recovery and Resilience Program)

# Ecuador

## F-EFTP (technisch en professioneel onderwijs versterken)

- Verhoogt de relevantie van tso via professionele ontwikkeling van leerkrachten en schoolleiders voor verhoogde kansen op waardig werk.
- 📍 Provincies van Esmeraldas, Manabí en Santo Domingo de los Tsáchilas
- 🤝 Ministry of Education; Pontifical Catholic University of Ecuador; Universidad Técnica de Manabí
- 🏦 België

## Skilling for Sustainable Tourism

- Versterkt de relevantie en duurzaamheid van toerismevakken in secundaire scholen via de professionele ontwikkeling van leerkrachten.
- 📍 Provincie Manabí en Cantón Quito
- 🤝 Ministry of Education; Ministry of Tourism
- 🏦 België; Dubai Cares

Tapas

ARES  
ACADÉMIE  
DE RECHERCHE ET  
D'ENSEIGNEMENT  
SUPÉRIEUR

# Zuid-Afrika

## LT4Diversity: leiding- en lesgeven voor diversiteit

- Implementeert inclusieve pedagogie in lager onderwijs via professionele ontwikkeling van leerkrachten en schoolleiders.
- 📍 Pretoria, provincies Vrystaat en KwaZulu-Natal
- 🤝 Department of Basic Education; South African Council of Educators (SACE); South African Principals Association (SAPA)
- 🇸🇦 België

## Keep it Cool: klimaatonderwijs

- Integreert klimaatonderwijs in scholen en klassen via professionele ontwikkeling van leerkrachten en schoolleiders, en verhoogt coherentie van het thema op alle beleidsniveaus.
- 📍 Provinces Eastern Cape, KwaZulu-Natal, Limpopo
- 🤝 GreenMatter, Department of Environmental Affairs, Department of Basic Education, Department of Higher Education and Training, Universities involved with Fundisa for Change
- 🇸🇦 Vlaanderen

## GRP4ECE: genderresponsieve pedagogie

- Promoot genderresponsieve pedagogie in kleuteronderwijs via professionele ontwikkeling van leerkrachten en schoolleiders.
- 📍 Provincie KwaZulu-Natal
- 🤝 Department of Basic Education (DBE), Provincial KwaZulu-Natal Department of Education (KZNDOE), South African Council of Educators (SACE)
- 🇸🇦 België

**artevelde**  
hogeschool

  
**UNIVERSITEIT  
GENT**

**KU LEUVEN**

  
**ROSA**

  
**vives**  
hogeschool

# Suriname

## PROGRESS LBO (effectiviteit verhogen van lagere beroepsscholen)

- Versterkt de kwaliteit en relevantie van lagere beroepsscholen via de professionele ontwikkeling van student-leerkrachten en leerkrachten voor verhoogde kansen op waardig werk voor jongeren.
- 📍 Nationaal
- 🤝 Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur; Leraaropleiding Beroepsonderwijs; Centrum voor Nascholing Suriname (CENASU)
- 🇸🇦 België

  
**UCLL**  
HOOGESCHOOL

# Uganda

## From classroom to land: Teaching Agriculture Practically

- Verzekert kwaliteitsvol en relevant landbouwonderwijs via professionele ontwikkeling van studentleerkrachten en leerkrachten.
- 📍 Central Region, Northern Region
- 🤝 Ministry of Education and Sports (MoES); NTC Mubende; NTC Unyama; National Instructors College Abilonino (NICA)
- 🇸🇦 België

## Remediërend lesgeven aan vluchtelingen

- Implementeert remediërend lesgeven in lager onderwijs via de Teaching at the Right Level-methodologie voor leerlingen met leerachterstand in vluchtelingengemeenschappen.
- 📍 Arua district; Isingiro district
- 🤝 Ministry of Education and Sports (MoES) Uganda, UNICEF, TaRL Africa
- 🇸🇦 UNICEF

# Zambia, Zuid-Afrika & Vietnam

## Leerachterstand inhalen na COVID-19

- Bouwt verder op bestaande projecten om onderwijsuitdagingen na COVID-19 aan te pakken, met aandacht voor spelenderwijs leren.
- 📍 Zuid-Afrika, Vietnam, Zambia
- 🇸🇦 The LEGO Foundation
- 🤝 Zuid-Afrika: Department of Basic Education (DBE), South African Council of Educators (SACE)
- 🤝 Zambia: Ministry of General Education (MoGE), UNICEF, TaRL Africa
- 🤝 Vietnam: Ministry of Education and Training (MoET), National Women's Union (NWU), VTV7 (Vietnam national education channel)

# Vietnam

## **BaMi: mitigeren van leerbarrières van kleuters in kansarme en etnisch diverse districten**

- Identificeert en mitigeert leerbarrières in kleuteronderwijs via professionele ontwikkeling van leerkrachten en schoolleiders.

📍 Provincies van Kon Tum, Quang Nam en Quang Ngai

🤝 Ministry of Education and Training

🇺🇸 België

## **GENTLE: genderresponsief lesgeven en leren op jonge leeftijd**

- Implementeert genderresponsief spelonderwijs leren in kleuteronderwijs via professionele ontwikkeling van leerkrachten en schoolleiders.

📍 Provincies van Quang Nam en Quang Ngai

🤝 Ministry of Education and Training; Research Center for Gender, Family and Environment in Development

🇺🇸 Europese Unie; België

## **CITIES: kleuteronderwijs in stedelijke context**

- Identificeert en mitigeert leerbarrières die eigen zijn aan stedelijke contexten in kleuteronderwijs via professionele ontwikkeling van leerkrachten (INSET) en schoolleiders.

📍 Da Nang (Son Tra district)

🤝 Ministry of Education and Training (MoET); Da Nang Department of Education and Training (DOET); University of Science and Education (University of Da Nang)

🇺🇸 Porticus

## **iPLAY: spelonderwijs leren**

- Integreert pedagogieën van spelonderwijs leren in lager onderwijs via professionele ontwikkeling van leerkrachten en schoolleiders.

📍 Provincies van Thai Nguyen, Hanoi, Quang Tri, Da Nang, Quang Ngai, Ho Chi Minh City, Lai Chau, Ha Giang

🤝 Ministry of Education and Training (MoET); National Women's Union (NWU); Hanoi (HNUE), Ho Chi Minh City (HCMCUE) and Da Nang (DNUE) University of Education

🇺🇸 The LEGO Foundation



# Zambia

## **Catch Up: remediërend lesgeven**

- Implementeert remediërend lesgeven in lager onderwijs via professionele ontwikkeling van leerkrachten rond de Teaching at the Right Level-methodologie.

📍 Eastern Province; Southern Province

🤝 Ministry of General Education; Pratham; J-PAL Africa; Innovations for Poverty Action; UNICEF; University of Cape Town; Massachusetts Institute of Technology (MIT), TaRL Africa

🇺🇸 USAID; Co-impact

## **STEEL: lerarenopleiding ondersteunen voor kleuteronderwijs**

- Ondersteunt de invoering van spelonderwijs leren in kleuteronderwijs via de professionele ontwikkeling van studentleerkrachten, leerkrachten en schoolleiders.

📍 Central Province

🤝 Ministry of General Education; Examinations Council of Zambia; Malcom Moffat College of Education; Kitwe College of Education; Chalimbana University; FAWE

🇺🇸 België

## **USAID Let's Read**

- Ondersteunt spelonderwijs de ontluikende geletterdheid bij kleuters via de professionele ontwikkeling van leerkrachten.

📍 Provincies Eastern, Muchinga, North Western, Southern en Western

🤝 Ministry of General Education (MoGE), Education Development Center (EDC); Kentalis; Resonance

🇺🇸 USAID, via Education Development Center (EDC)



# Ook in 2020 deelden we (virtueel) onze expertise wereldwijd

*Voor VVOB is het behalen van de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen tegen 2030 een prioriteit. Daarom gaan we in op elke opportuniteit – en creëren we er zelf – om zoveel mogelijk onze ervaringen en lessen over kwaliteitsvol onderwijs te delen met anderen. Want alleen lukt het niet.*

*In 2020 zag die uitwisseling er anders dan anders uit. Fysieke evenementen werden afgelast of (tevergeefs) uitgesteld. Maar we waren innovatief, en vonden elkaar online. Wat volgt zijn een paar van onze hoogtepunten in een moeilijk jaar.*

## **Nieuwe partnerschappen kleurden 2020**

Alle betrokkenen moeten aan boord zijn om de onderwijs- en ontwikkelingsagenda kwaliteitsvol uit te voeren, zo ook implementerende organisaties zoals de onze. We moeten onze krachten bundelen, visies uitwisselen, en samen aan de slag gaan. Ja, 2020 was een uitzonderlijk moeilijk jaar voor onderwijs wereldwijd, maar een herkenbaar gevoel van gedeelde verantwoordelijkheid dat we ook bij andere organisaties opmerkten, stemde ons optimistisch en ambitieus.

Partnerschappen zijn geen nieuwe modus operandi voor VVOB. Voor de pandemie investeerden we al sterk in allianties om onze impact te maximaliseren. Maar met de pandemie rezen ook nieuwe formele partnerschappen op, waaronder de volgende:

- Met **Aflatoun International** integreren we kwaliteitsvol sociaal en financieel onderwijs in officiële onderwijssystemen én klaspraktijken;
- Als lid van **mEducation Alliance**, schakelen we een versnelling hoger met onze plannen voor de integratie van ICT in onderwijs. We leren er onder meer bij over hoe we effectieve ed-tech innovaties kunnen embedden en opschalen in onderwijssystemen;
- We werden ook lid van het **Regional Education Learning Initiative (RELI)**, een partnerschap dat focust op het betrekken van de beleidswereld en op het vergaren van inzichten over wat echt werkt;
- In 2020 onderschreven we formeel onze inzet voor het '**Global Initiative on Decent Jobs for Youth**'. Met een focus op onze activiteiten in Uganda, zetten we ons in voor de versterking van de initiële lerarenopleiding.

*Onze collega Marianne Kiggundu (Deputy country programmes manager van VVOB in Uganda) deelde op de jaarlijkse bijeenkomst van RELI hoe VVOB in Uganda de opleiding van leerkrachten in deze uitdagende tijden heeft ondersteund.*





## Speciale dagen vragen om speciale vieringen!

Een week nadat we onze toewijding aan de Decent Jobs for Youth formaliseerden, werden we uitgenodigd om te spreken op **World Youth Skills Day** (15 juli) door ILO, de UN Envoy on Youth, UNESCO, en Sri Lanka en Portugal.

Met “we” bedoelen we onze collega Ronald Ddungu, onderwijsadviseur voor VVOB in Uganda, voorvechter van landbouwondernemerschap en in 2015 genomineerd voor de Global Teacher Prize. Ronald (foto onder) ging tijdens het event in op de rol van landbouwonderwijs in de wederopbouw na COVID-19; het belang van jongeren in contact brengen met inspirerende mentoren; en de ontwikkeling van “soft skills” voor veerkracht.



**World Teachers' Day** is nog zo'n jaarlijkse internationale dag die we met stip aanduiden in onze agenda's. UNESCO vierde de 2020 editie met een weeklang evenement, waar ook wij een sessie organiseerden met de overheid van Zambia, VSO en de Teacher Task Force: *'Professionalisation of early childhood care and education personnel: the missing piece for strong leadership?'*. Onze partnership manager Anna Murru deelde inzichten en aanbevelingen uit ons onderzoek in Zambia over motivatie en leiderschap bij kleuterleerkrachten.

**Bezoek de secties 'Evenementen' en 'Publicaties' op onze website om op de hoogte te blijven van onze expertise**



## Jij koos voor Bambanani: dank u!

Elke twee jaar organiseert het Afrikamuseum met steun van de Belgische overheid de **'Prijs Digitalisering voor Ontwikkeling (D4D)'**. De Prijs D4D “bekroont initiatieven die digitalisering inzetten als een hefboom voor ontwikkeling in functie van de duurzame ontwikkelingsdoelen vastgelegd door de Verenigde Naties”.

De Bambanani videoserie van VVOB zijn vrije leermiddelen – of “open educational resources” – die leerkrachten in Zuid-Afrika ondersteunen om diversiteit te omarmen en om hun inclusieve onderwijspraktijken te versterken. Bambanani won de iChoose publieksprijs van de Prijs D4D. “Deze erkenning is bemoedigend. Het toont aan dat ook de algemene bevolking achter inclusief onderwijs voor iedereen staat. De prijs zal bovendien meer kansen creëren voor VVOB als organisatie om verder te investeren in D4D initiatieven”, reageerde Sven Rooms, algemeen directeur van VVOB.

## Onze reeks technical briefs 'Putting SDG4 into Practice' dikt verder aan

Met **Gender-responsive pedagogy for early childhood education** ('gender-responsieve pedagogie in kleuteronderwijs' - GRP4ECE) lanceerden we in 2020 onze vijfde technical brief. Leerkrachten en schoolleiders zijn met GRP4ECE gesteerd om leeromgevingen te creëren waar schadelijke genderstereotypen aangekaart en uitgedaagd worden.



Deze technical brief (i) onderzoekt het GRP4ECE-concept in detail; (ii) gaat dieper in op de aspecten van professionele ontwikkeling die katalyserend kunnen zijn voor GRP4ECE in de praktijk; en (iii) bespreekt de leer- en studieagenda rond GRP4ECE. Deze technical brief werd ontwikkeld in partnerschap met het Forum for African Women Educationalists (FAWE) en illustreert het GRP4ECE model met voorbeelden uit VVOB-projecten in Zuid-Afrika, Vietnam en Zambia.

**De vier andere technical briefs gaan over: Schoolleiderschap; Professionele leergemeenschappen; Spelonderwijs leren; Welzijn, leren en kansen verbeteren van jongeren.**

# Financieel verslag

## Resultaat en eigen vermogen

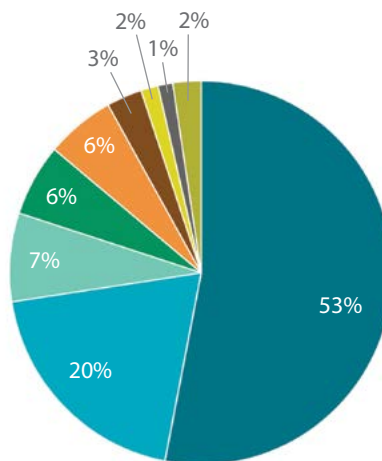
De inkomsten voor 2020 bedroegen 14.076.857 euro en liggen daarmee op hetzelfde niveau als het recordjaar 2019 en dit ondanks de moeilijke omstandigheden ten gevolge van de COVID-19 pandemie, die de organisatie voor heel wat uitdagingen heeft gesteld in 2020. De afgelopen negen jaar bedroegen de gemiddelde inkomsten 10.617.000 euro. De inkomsten van 2020 betekenen een stijging van meer dan 33% tegenover deze periode. Deze stijging is het gevolg van een bewuste strategie inzake donordiversificatie.

Het bedrijfsresultaat van 484.228 euro, ligt beduidend hoger dan 2019 (146.693 euro), maar dit is voornamelijk een gevolg van een gedeeltelijke terugname van de voorheen aangelegde voorziening voor verworpen uitgaven op programma's ten belope van -207.216 euro. VVOB is nog steeds zeer voorzichtig, maar tenzij er indicaties zijn voor risico's op verworpen uitgaven of tenzij de samenwerking met een donor nog maar recent is opgestart en er dus nog geen track record is van succesvolle projecten, wordt geen voorziening aangelegd of aangehouden.

Het financieel resultaat wordt negatief belast door de boeking van een omrekeningsverschil op de banksaldi in vreemde valuta volgens de slotkoersmethode op jaareinde ten belope van -789.430 euro. Dit werd in hoofdzaak veroorzaakt door het feit dat VVOB eind 2020 een bedrag van 9.283.709 USD had openstaan en de koers van de dollar aanzienlijk verzwakte ten opzichte van de euro eind 2020. Volgens de boekhoudwetgeving dient dit negatieve wisselkoersverschil ten laste gelegd te worden van het resultaat, wat ook gebeurd is. Belangrijk te vermelden is dat dit omrekeningsverschil tijdelijk van aard is en dit verschil niet gerealiseerd zal worden, door het feit dat VVOB haar verplichtingen voor een groot deel ook in USD dient te betalen.

Rekening houdend met het financieel resultaat van -731.162 euro, sluit het boekjaar af met een verlies van -246.934 euro. Dit verlies wordt toegewezen aan de overgedragen reserves uit het verleden. Dit brengt het eigen vermogen van de vereniging eind 2020 op 2.760.970 euro.

INKOMSTEN PER DONOR



### Liquiditeitspositie

Het balanstotaal bedraagt 15.686.399 euro ten opzichte van 9.807.155 euro vorig jaar. De netto financiële schuld, berekend als het verschil tussen de vlottende activa en de schulden op minder dan één jaar, is positief en bedraagt 3.104.490 euro, wat een zeer sterke liquiditeitspositie impliceert.

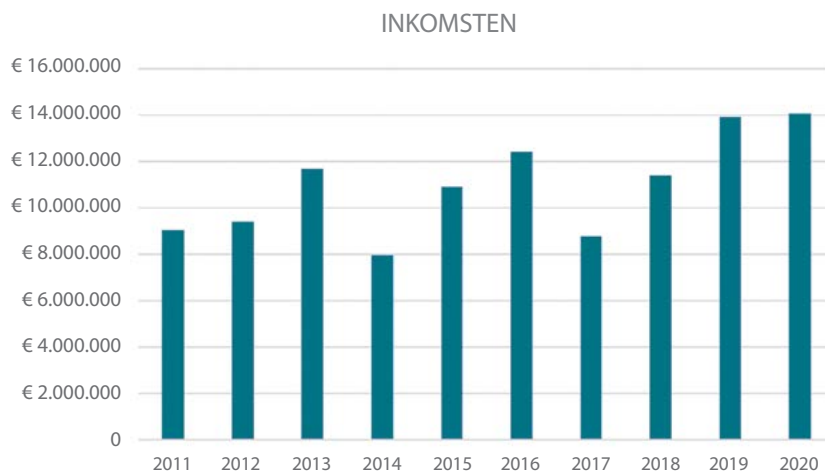
### Impact van COVID-19

Het spreekt voor zich dat de coronacrisis een impact heeft op de activiteiten en werking van de organisatie. Deze impact wordt vanzelfsprekend mede bepaald door de ernst en duurtijd van de coronacrisis in de diverse landen waar VVOB actief is. Het is op dit moment bijzonder moeilijk om daar inschattingen over te maken. Het bestuursorgaan en de directie monitoren de situatie in de landen, alsook de uitvoering van de programma's en de resultaten, en kunnen aldus waar en wanneer nodig wijzigingen in de strategie bepalen en maatregelen nemen. In 2020 werden in dit kader met een aantal donoren 'no cost extensions' onderhandeld en bekomen voor lopende projecten waar ten gevolge van de sluiting van de scholen, het behalen van de resultaten binnen

de initiële timing in het gedrang dreigde te komen. In tussentijd werd ook binnen alle projecten en programma's gekozen voor een 'blended approach', waarbij face to face activiteiten worden georganiseerd waar mogelijk, en digitale alternatieven worden in plaats gesteld indien noodzakelijk. Dit maakt dat de organisatie ondanks de moeilijke omstandigheden ten gevolge van COVID-19, voortdurend creatieve en flexibele oplossingen naar voren schuift teneinde de vooropgestelde resultaten te behalen. Door deze voortdurende opvolging en bijsturing, alsook – waar nodig – aangepaste afspraken met donoren, heeft COVID-19 geen negatieve effecten gehad op de financiële situatie van VVOB in 2020.

### Audit

De Algemene Vergadering van 26 maart 2020 heeft BDO aangesteld als commissaris voor de boekjaren 2020, 2021 en 2022. BDO oordeelt zonder voorbehoud dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van het vermogen, de financiële toestand van de vzw, per 31 december 2020, alsook van haar resultaten over het boekjaar dat op die datum werd afgesloten, in overeenstemming met het in België van toepassing zijnde boekhoudkundig referentiestelsel.



## Balans

(alles in euro)

	2020	2019	2018
<b>Activa</b>			
A. Vaste activa	90.501	89.869	105.598
B. Vorderingen op ten hoogste één jaar	1.795.149	1.233.285	512.478
C. Liquide middelen en geldbeleggingen	13.793.920	8.474.092	8.005.621
D. Overlopende rekeningen	6.829	9.908	24.907
<b>Totaal activa</b>	<b>15.686.399</b>	<b>9.807.155</b>	<b>8.648.605</b>
<b>Passiva</b>			
A. Fondsen van de vereniging en overgedragen winst/verlies	2.760.971	3.007.905	2.838.994
B. Voorzieningen	470.021	677.237	537.716
C. Schulden op ten hoogste één jaar	12.455.408	6.122.013	5.271.894
<b>Totaal passiva</b>	<b>15.686.399</b>	<b>9.807.155</b>	<b>8.648.605</b>

## Resultatenrekening

(alles in euro)

	2020	2019	2018
<b>Kosten</b>			
<b>A. Structuurkosten</b>	<b>1.506.984</b>	<b>1.069.889</b>	<b>937.981</b>
a. Diensten en diverse goederen	378.429	397.613	358.304
b. Personeelskosten	571.966	527.498	528.830
c. Afschrijvingen	22.023	23.077	26.957
d. Andere kosten	534.566	121.701	23.890
<b>B. Beheerskosten</b>	<b>1.056.008</b>	<b>964.627</b>	<b>825.052</b>
a. Personeelskosten	976.344	827.952	740.856
b. Audit, monitoring en evaluatie, leerprocessen	25.442	70.712	41.893
c. Andere	54.222	65.963	42.303
<b>C. Operationele kosten (programmakosten)</b>	<b>11.710.664</b>	<b>11.671.518</b>	<b>9.599.398</b>
a. DGD-programma	6.480.749	6.886.932	6.135.364
b. Scholenbanden (Vlaamse Overheid)	74.794	138.603	165.638
c. Andere programma's	5.155.121	4.645.983	3.298.396
<b>Totaal kosten</b>	<b>14.273.655</b>	<b>13.706.034</b>	<b>11.362.431</b>
<b>Opbrengsten</b>			
a. Subsidies	14.026.531	13.872.775	11.392.748
b. Financiële opbrengsten	0	2.119	6.373
c. Overige opbrengsten	190	50	0
<b>Totaal opbrengsten</b>	<b>14.026.721</b>	<b>13.874.944</b>	<b>11.399.121</b>
<b>Resultaatsverwerking</b>			
Resultaat vóór resultaatsaanwending	-246.934	168.911	36.690
Overdracht vorig boekjaar	392.847	392.847	218.604
Onttrekking aan eigen vermogen	0	0	0
	<b>145.913</b>	<b>561.758</b>	<b>255.294</b>
Resultaatsaanwending	-6.227	168.911	-137.553
<b>Overdracht huidig boekjaar</b>	<b>152.140</b>	<b>392.847</b>	<b>392.847</b>



## VERSLAG VAN DE COMMISSARIS AAN DE ALGEMENE VERGADERING VAN VLAAMSE VERENIGING VOOR ONTWIKKELINGSSAMENWERKING EN TECHNISCHE BIJSTAND (VVOB) VZW OVER HET BOEKJAAR AFGESLOTEN OP 31 DECEMBER 2020

In het kader van de wettelijke controle van de jaarrekening van VVOB vzw (de “Vereniging”), leggen wij u ons commissarisverslag voor. Dit bevat ons verslag over de jaarrekening en de overige door wet- en regelgeving gestelde eisen. Dit vormt een geheel en is ondeelbaar.

Wij werden benoemd in onze hoedanigheid van commissaris door de algemene vergadering van 26 maart 2020, overeenkomstig het voorstel van het bestuursorgaan. Ons mandaat loopt af op de datum van de algemene vergadering die beraadslaagt over de jaarrekening afgesloten op 31 december 2022. Wij hebben de wettelijke controle van de jaarrekening van VVOB VZW uitgevoerd gedurende 7 opeenvolgende boekjaren.

### VERSLAG OVER DE CONTROLE VAN DE JAARREKENING

#### *Oordeel zonder voorbehoud*

Wij hebben de wettelijke controle uitgevoerd van de jaarrekening van de Vereniging, die de balans op 31 december 2020 omvat, alsook de resultatenrekening van het boekjaar afgesloten op die datum en de toelichting, met een balanstotaal van 15.686.399,17 EUR en waarvan de resultatenrekening afsluit met een negatief resultaat van het boekjaar van 246.933,95 EUR.

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van het vermogen en de financiële toestand van de Vereniging per 31 december 2020, alsook van haar resultaten over het boekjaar dat op die datum is afgesloten, in overeenstemming met het in België van toepassing zijnde boekhoudkundig referentiestelsel.

#### *Basis voor het oordeel zonder voorbehoud*

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens de internationale controlestandaarden (ISA's) zoals van toepassing in België. Onze verantwoordelijkheden op grond van deze standaarden zijn verder beschreven in de sectie “Verantwoordelijkheden van de commissaris voor de controle van de jaarrekening” van ons verslag. Wij hebben alle deontologische vereisten die relevant zijn voor de controle van de jaarrekening in België nageleefd, met inbegrip van deze met betrekking tot de onafhankelijkheid.

Wij hebben van het bestuursorgaan en van de aangestelden van de Vereniging de voor onze controle vereiste ophelderingen en inlichtingen verkregen.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.



### ***Verantwoordelijkheden van het bestuursorgaan voor het opstellen van de jaarrekening***

Het bestuursorgaan is verantwoordelijk voor het opstellen van de jaarrekening die een getrouw beeld geeft in overeenstemming met het in België van toepassing zijnde boekhoudkundig referentiestelsel, alsook voor de interne beheersing die het bestuursorgaan noodzakelijk acht voor het opstellen van de jaarrekening die geen afwijking van materieel belang bevat die het gevolg is van fraude of van fouten.

Bij het opstellen van de jaarrekening is het bestuursorgaan verantwoordelijk voor het inschatten van de mogelijkheid van de Vereniging om haar continuïteit te handhaven, het toelichten, indien van toepassing, van aangelegenheden die met continuïteit verband houden en het gebruiken van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuursorgaan het voornemen heeft om de Vereniging te liquideren of om de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of geen realistisch alternatief heeft dan dit te doen.

### ***Verantwoordelijkheden van de commissaris voor de controle van de jaarrekening***

Onze doelstellingen zijn het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid over de vraag of de jaarrekening als geheel geen afwijking van materieel belang bevat die het gevolg is van fraude of van fouten en het uitbrengen van een commissarisverslag waarin ons oordeel is opgenomen. Een redelijke mate van zekerheid is een hoog niveau van zekerheid, maar is geen garantie dat een controle die overeenkomstig de ISA's is uitgevoerd altijd een afwijking van materieel belang ontdekt wanneer die bestaat. Afwijkingen kunnen zich voordoen als gevolg van

fraude of fouten en worden als van materieel belang beschouwd indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat zij, individueel of gezamenlijk, de economische beslissingen genomen door gebruikers op basis van deze jaarrekening, beïnvloeden.

Bij de uitvoering van onze controle leven wij het wettelijk, reglementair en normatief kader dat van toepassing is op de controle van de jaarrekening in België na. Een wettelijke controle biedt evenwel geen zekerheid omtrent de toekomstige levensvatbaarheid van de Vereniging, noch omtrent de efficiëntie of de doeltreffendheid waarmee het bestuursorgaan de bedrijfsvoering van de Vereniging ter hand heeft genomen of zal nemen. Onze verantwoordelijkheden inzake de door het bestuursorgaan gehanteerde continuïteitsveronderstelling staan hieronder beschreven.

Als deel van een controle uitgevoerd overeenkomstig de ISA's, passen wij professionele oordeelsvorming toe en handhaven wij een professioneel-kritische instelling gedurende de controle. We voeren tevens de volgende werkzaamheden uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat die het gevolg is van fraude of van fouten, het bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden die op deze risico's inspelen en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Het risico van het niet detecteren van een van materieel belang zijnde afwijking is groter indien die afwijking het gevolg is van fraude dan indien zij het gevolg is van fouten, omdat bij fraude sprake kan zijn van samenspanning,



valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten om transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;

- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle, met als doel controlewerkzaamheden op te zetten die in de gegeven omstandigheden geschikt zijn maar die niet zijn gericht op het geven van een oordeel over de effectiviteit van de interne beheersing van de Vereniging;
- het evalueren van de geschiktheid van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van de door het bestuursorgaan gemaakte schattingen en van de daarop betrekking hebbende toelichtingen;
- het concluderen of de door het bestuursorgaan gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is, en het concluderen, op basis van de verkregen controle-informatie, of er een onzekerheid van materieel belang bestaat met betrekking tot gebeurtenissen of omstandigheden die significante twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van de Vereniging om haar continuïteit te handhaven. Indien wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij ertoe gehouden om de aandacht in ons commissarisverslag te vestigen op de daarop betrekking hebbende toelichtingen in de jaarrekening, of, indien deze toelichtingen inadequaat zijn, om ons oordeel aan te passen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van ons commissarisverslag.

Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de Vereniging haar continuïteit niet langer kan handhaven ;

- het evalueren van de algehele presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening, en van de vraag of de jaarrekening de onderliggende transacties en gebeurtenissen weergeeft op een wijze die leidt tot een getrouw beeld.

Wij communiceren met het bestuursorgaan onder meer over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante controlebevindingen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing die wij identificeren gedurende onze controle.

#### OVERIGE DOOR WET- EN REGELGEVING GESTELDE EISEN

##### *Verantwoordelijkheden van het bestuursorgaan*

Het bestuursorgaan is verantwoordelijk voor het naleven van de wettelijke en bestuursrechtelijke voorschriften die van toepassing zijn op het voeren van de boekhouding, alsook voor het naleven van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en van de statuten van de Vereniging.

##### *Verantwoordelijkheden van de commissaris*

In het kader van onze opdracht en overeenkomstig de Belgische bijkomende norm (herziene versie 2020) bij de in België van toepassing zijnde internationale controlestandaarden (ISA's), is het onze verantwoordelijkheid om, in alle van materieel belang zijnde opzichten,



de naleving van bepaalde voorschriften uit het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en de statuten te verifiëren, alsook verslag over deze aangelegenheden uit te brengen.

#### **Aspecten betreffende het jaarverslag**

In de context van onze controle van de jaarrekening zijn wij verantwoordelijk voor het overwegen, in het bijzonder op basis van de kennis verkregen in de controle, of het jaarverslag een afwijking van materieel belang bevatten, hetzij een van materieel belang zijnde niet-overeenstemming met de jaarrekening of informatie die onjuist vermeld is of anderszins misleidend is. In het licht van de werkzaamheden die wij hebben uitgevoerd, hebben wij geen afwijking van materieel belang te melden.

#### **Vermeldingen betreffende de onafhankelijkheid**

- Ons bedrijfsrevisorenkantoor en ons netwerk hebben geen opdrachten die onverenigbaar zijn met de wettelijke controle van de jaarrekening verricht en ons bedrijfsrevisorenkantoor is in de loop van ons mandaat onafhankelijk gebleven tegenover de Vereniging.
- De honoraria voor de bijkomende opdrachten die verenigbaar zijn met de wettelijke controle van de jaarrekening bedoeld in artikel 3:65 van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen werden correct vermeld en uitgesplitst in de toelichting bij de jaarrekening.

#### **Andere vermeldingen**

- Onverminderd formele aspecten van ondergeschikt belang, werd de boekhouding gevoerd in overeenstemming met de in België van

toepassing zijnde wettelijke en bestuursrechtelijke voorschriften.

- Wij dienen u geen verrichtingen of beslissingen mede te delen die in overtreding met de statuten of het Wetboek van vennootschappen en verenigingen zijn gedaan of genomen.

Zaventem, 30 maart 2021

BDO Bedrijfsrevisoren CVBA  
Commissaris  
Vertegenwoordigd door Ignace Robberechts  
Bedrijfsrevisor



# Bestuursorganen

Hieronder vindt u een overzicht van de leden van de algemene vergadering van VVOB in 2020 op 31 december.

De mensen die ook lid zijn van de raad van bestuur, staan bovenaan de lijst.

## Raad van bestuur

- **Voorzitter:** Stefaan Van Mulders, Administrateur-generaal Agentschap Jongerenwelzijn
- Julie Bynens, secretaris-generaal Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken
- Ann Verhaegen, secretaris-generaal Departement Onderwijs en Vorming
- Johan De Tavernier (Prof. Dr.), Decaan van de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen van de Katholieke Universiteit Leuven
- Lieven Viaene, Inspecteur-generaal Vlaams ministerie van Onderwijs en Vorming - Onderwijsinspectie
- Judith Kerkhof, onafhankelijk bestuurder
- Jef Tavernier, onafhankelijk bestuurder
- Fabienne Van Den Eede, onafhankelijk bestuurder
- Frederick De Gryse, onafhankelijk bestuurder
- Thien Pham, onafhankelijk bestuurder
- Caroline Gennez, Vlaams Volksvertegenwoordiger
- Annabel Tavernier, Vlaams Volksvertegenwoordiger
- Jean-Jacques De Gucht, Vlaams Volksvertegenwoordiger

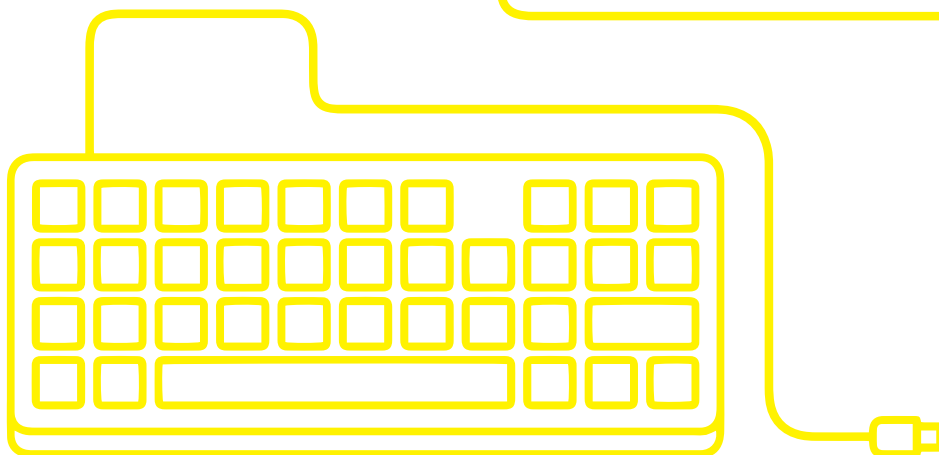
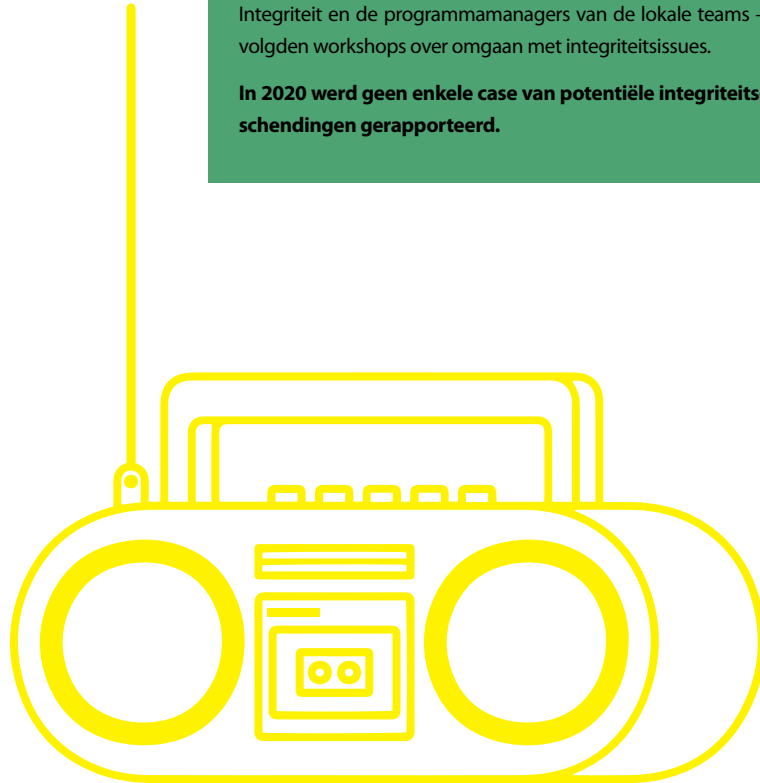
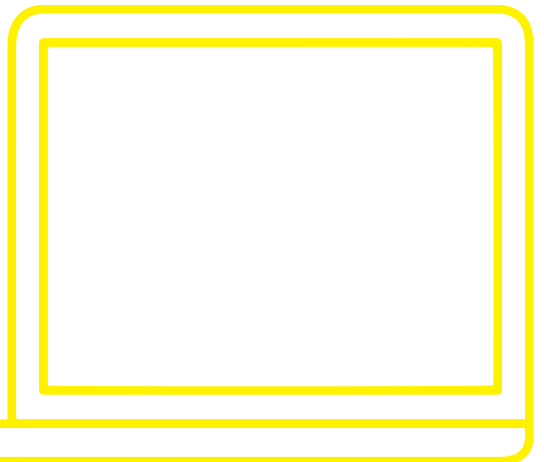
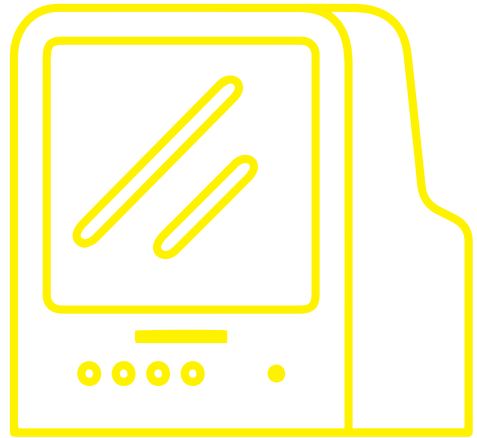
## Algemene vergadering

- Lode De Geyter, Algemeen Directeur Hogeschool West-Vlaanderen
- Machteld Verhelst, Pedagogisch Directeur Katholiek Onderwijs Vlaanderen
- Patriek Delbaere, Algemeen directeur OVSG
- Marc Vandewalle, Algemeen directeur UCLL
- Prof. S. Smis, lid VLIR-UOS
- Jens Vermeersch, Beleidscoördinator Internationale Onderwijsontwikkeling, Beleid & Strategie GO!
- Ann Brusseeel, Algemeen directeur Erasmushogeschool Brussel
- Kristien Verbrugghen, Directeur VLIR-UOS
- Elisabeth Meuleman, Vlaams Volksvertegenwoordiger
- Loes Vandromme, Vlaams Volksvertegenwoordiger
- Prof. Guido Van Huylenbroeck, lid VLIR-UOS
- Els Hertogen, Directeur 11.11.11

## *Integriteit: een basiswaarde van VVOB*

In 2018 ondertekende VVOB als een van de eerste organisaties het Integriteitscharter voor Belgische ontwikkelingsactoren van de overheid. We vernieuwden en formaliseerden ons integriteitsbeleid, alle medewerkers ontvingen het in brochurevorm, en belangrijke sleutelfiguren – onder wie de focal person Integriteit en de programmamanagers van de lokale teams – volgden workshops over omgaan met integriteitsissues.

**In 2020 werd geen enkele case van potentiële integriteits-schendingen gerapporteerd.**



# Colofon

**VVOB - education for development is een internationale organisatie die gespecialiseerd is in het versterken van de kwaliteit van het onderwijs. We zijn actief in vier continenten in het kleuteronderwijs, lager onderwijs, het algemeen secundair onderwijs, en technisch en beroepsonderwijs. Binnen deze vier subsectoren ligt onze klemtoon op het versterken van de lokale onderwijsactoren zodat ze de professionele ontwikkeling van leerkrachten en schoolleiders kunnen verbeteren. Deze capaciteitsversterking is een middel voor duurzame ontwikkeling en armoedebestrijding.**

De digitale versie van dit jaarverslag en de Engelse vertaling vindt u op [www.vvob.org](http://www.vvob.org).

Dit jaarverslag kwam tot stand dankzij de inzet van alle VVOB-medewerkers en -partners.

#### **Teksten**

Hans De Greve, Lisse Moons, Katelin Raw, Sven Rooms, Maud Seghers, Koenraad Van Den Steen, Stefaan Van Mulders, Tom Vandenbosch

**Coördinatie en eindredactie:** Els Broothaers, Katelin Raw, Lisse Moons

**Lay-out:** Els Broothaers

#### **Verantwoordelijke uitgever:**

Sven Rooms

VVOB - *education for development*

Julien Dillensplein 1 bus 2A

1060 Brussel



**België**

partner in ontwikkeling



**Vlaanderen**

verbeelding werkt

#### **Disclaimer**

De Vlaamse en Belgische overheid kunnen niet verantwoordelijk gesteld worden voor de inhoud van deze publicatie.



[www.vjob.org](http://www.vjob.org)

 **VVOB vzw**

 **@VVOBvzw**

 **VVOB**

**VVOB - education for development**

Julien Dillensplein 1 bus 2A | B-1060 Brussel

T • +32 (0)2 209 07 99

E • [info@vjob.org](mailto:info@vjob.org)



**België**  
partner in ontwikkeling



**Vlaanderen**  
verbeelding werkt